

Hírnevess hevesmegeyi Balogh Poldi karmester vezetése alatt.

A Mayrhofer-kávéháznak Czigány-Zenekara (Dohány- és Nyár-utczák sarkán).

Hírnevess hevesmegeyi Balogh Poldi karmester vezetése alatt.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

ÁLLATGYÓGYÁSZAT

avagy a lovak, szarvasmarhák, juhok, keoskék és sertések s egyéb hasznos háziállatok betegségeinek megismerése s gyógyítása.

Állatorvosok, falusi gazdák és gazdatisztek számára

írták
EISENMAYER SANDOR
és
GÖBEL COELESTIN

Negyedik kiadás.

Ára füzve 80 kr.

Walla József

czementáru-gyára
építési anyagok raktára

Budapest, VII. ker., Rottenbiller-utca 13. sz.

Vállalkozik: Granitterazzo, Betonirozások, Csatornázások, Szökőkutak, Czementlapok és Mozaik lapokkall kövezések elkészítésére stb.	Raktárt tart: Kerámit lapok, Kelheimi lapok, Mettlachi lapok, Terracotta-aruk, Kőfedélpép, Tűzálló téglák, Kémény rakványok- ból stb.

Gyári raktára a gartenai Portlandi cement és vízhatlan mész-gyárnak. **STEINZEUGRÖHREN** Gyári raktára a gartenai Portlandi cement és vízhatlan mész-gyárnak.

Brandt Rich. gyógyszerész

svájci labdaccai

10 év óta tanárok, gyakorló orvosok s a közönség által mint olesó, kellemes, biztos, ártalmatlan házi- és gyógyszer alkalmazva s ajánlva. Kipróbálták:

Dr. prof. Virchow R., Berlin,	Dr. prof. v. Frierichs, Berlin (f).
" v. Gletl, München (f).	" v. Seanzoni, Würzburg.
" Reclam, Lipsee (f).	" Witt C., Kopenhaga.
" v. Nussbaum, München.	" Zdekauer, Sz. Pétervár.
" Hertz, Amsterdam.	" Soederstádt, Kasan.
" v. Korczynski, Krakó.	" Lambi, Vársó.
" Brandt, Kolozvár.	" Forster, Birmingham.

az altest szerveinek bajaiban, máj- és aranyeres betegségekben, rendetlen székelésnél, makacs székrekedésben s az ebből eredő bajokban, mint. Fejfájás, szédülés, mellszorulás, nehéz légzés, étványhiány stb. Brandt Rich. gyógyszerész svájci labdaccai, enyhe hatásúak, a nők legbiztonságosabban használják s az erős, maró hatású savaknál, keserűízűeknél, cseppenként, mixturáknál stb. többre becsüendők.

Kellő óvakodás végett a vevő közönséget még különösen arra figyelmeztetjük, hogy a forgalomban, csalódságig hasonló esomagolású svájci labdaccai is vannak. A vételkor, a doboz körüli használati utasítást lebonvva, mindig meg kell nézni, hogy a doboz ezimlapja a föntebbi lenyomatot: egy fehér keresztet vörös mezőben s Brandt Rich. névadárását önteti-e elő? Még arra is különösen figyelmeztetünk mindenkit, hogy Brandt Rich. gyógyszerész svájci labdaccai, melyek a gyógyszerárakban kaphatók, csak 70 kr-os dobozokban (kisebkek nincsenek) árdatnak el.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent s minden könyvtárnál állkapható

A törvényhatósági közigazgatás kézikönyve.

A fennálló törvényekből s rendeletekből rendszeresen összeállította
GRÜNWARD BÉLA.

- Első rész: A közigazgatás feladatai.**
I. kötet: A közigazgatás és a személyi élet.
II. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet.
III. kötet: A közigazgatás és a gazdasági élet (folytatva). — A közigazgatás és a társadalom. — Gyámi és gondnoksági ügyek. — Igazságszolgáltatás. — Katonai ügyek.
Második rész: A közigazgatás közegei a törvényhatóság körében
IV. kötet. (befejező): A község. — A törvényhatósági joggal felruházott város. — A vármegye.

Harmadik, bővített és javított kiadás.

Ara füzve 12 frt.

A négy kötet csak együtt kapható.

VASÁRNAPI UJSÁG

36. SZÁM. 1890.

BUDAPEST SZEPTEMBER 7.

XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetést feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt. POLITIKAI UJDONSÁGOK egyúttal: fél évre 6 * Csupán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt. fél évre 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt. fél évre 3 * Külföldi előfizetésekhöz a postaiilag meghatározott viteldíj is csatolandó

SZABÓ KÁROLY.

(1824—1890.)

A MAGYAR tudományosságának, névszerint pedig a forrás-kutató és ok-nyomozó történetírásnak ismét egy nagyérdemű, kitünő bajnoka hunyt el Szabó Károlyban, ki augusztus 31-én végzé be bámulatos tevékenységű életét Kolozvárrott, az erdélyrészi kis Athénében, melynek ő egyik méltó irodalmi büszkesége volt.

Az «öreg erős kis szittya», mint jó ismerősei nevezgették, azoknak a tudósoknak volt egyike, kik testtel-lelékkel adják oda magukat egy hivatás betöltésének, melyet hajlamuk szerint maguk választottak s kedvvel, lelkesedéssel töltöttek be. Ez magyaríthatja meg csak az ifjú férfiak nagy munkabírását, s azt a rendkívüli szívósságot, melylyel földadatukon csüggni tudnak. Neki a történelem kutatása volt e választott hivatása, és pedig fájának, melyhez rajongó szeretettel ragaszkodott, a történetét, melynek nem sok van hozzá hasonló művelője; azon részének pedig, melyet ő választott speciális tanulmánya tárgyául, bizvást állhatjuk, nincs egy sem. Örökké kutatott, tanult, dolgozott. Nem jutalomért, nem dicsvágyból, hanem gyönyörűségéből. A munka volt az eleme attól kezdve, hogy az irodalmi térre kilépett, egész haláláig.

Szabó Károly életirai adatait az előtt már huszonhat évvel közzé tette a Vasárnapi Ujság, mivel ő már akkor is legjelentékenyebb történetíróink sorában állt. 1824-ben december 14-én Körös-Tarcsán, Békésmegyében született, hol atyja református lelkész volt. A debreczeni főiskola bevégezése után, 1843-ban jogot hallgatni Késmárkra, majd gyakorlatra Pozsonyba ment s az ügyvédi vizsgát Pesten tette le.

Már ez időben nagy szeretettel foglalkozott a görög nyelvvél és irodalommal, a minek történetírói pályáján is rendkívül nagy hasznát vette, de önállólag is úgy művelte, hogy mint hellenista is a legelső rangnak közt foglalt helyet irodalmunkban.

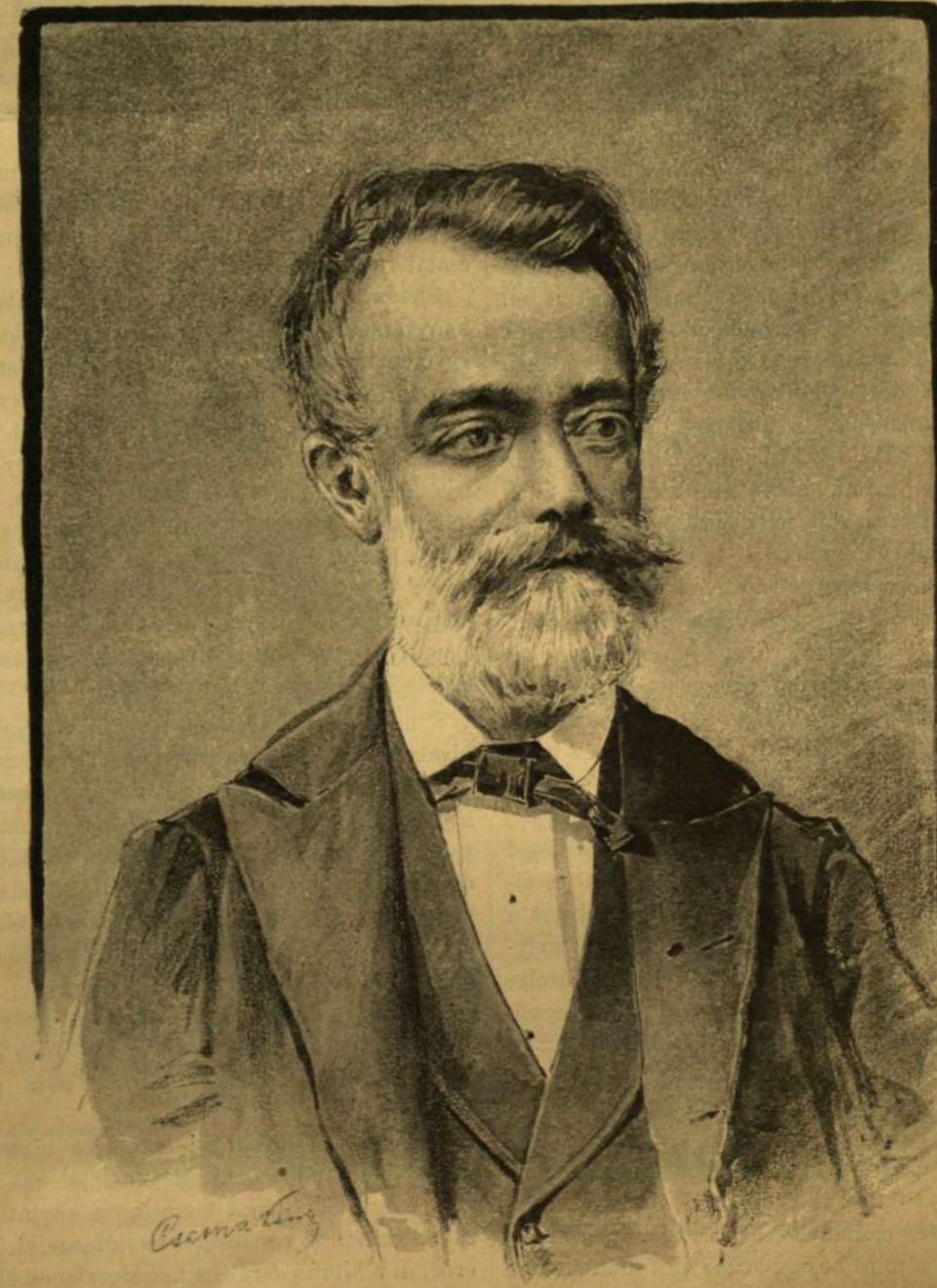
A «Tengerre magyar!» kezdetű gyujtó szótát őt is a tengerész pályára vitte, s ő be is fejezte Fiumében az első tanfolyamot; de itt oly súlyos betegségbe esett, hogy e tervével föl kellett hagyania. Mint lábadozó fordította atyja házánál Thukydidest. Felgyógyulása után Pestre jött s tevékeny részt vett a Toldi Ferenc «Magyar tudósok tára» című vállalatának szerkesztésében, melynek célja volt az összes magyar írók életét és munkáik jegyzékét közre adni, de mely

óriási munka csak a H. betűüg haladt s eddig is nyolce ívrét kötetet vett igénybe.

Ugyanekkor részletes bírlatát írt Sophoklesnek Szücs J. által fordított művéről, e nagy görög tragédiáirónak, nemkülönbén Euripidesnek maga is lefordítván néhány színművét, melyek a Kisfaludy-társaság «Hellen könyvtára»-ban jelentek meg. 1848 utolsó felében Bajza politikai napilapjánál dolgozott, a harczi mozgalmak azonban őt is magukkal sodorták.

1850-ben gróf Teleki Józsefnek titkára lett, s mint ilyenek jelentékeny része volt a tudós gróf monumentális munkájának, a «Hunyadiak kora»-nak adatgyűjtésében és sajtó alá rendezésében. Egész a gróf haláláig, ötödfél évig, e földatának élt s gondozta az első öt kötet s az ezekhez tartozó 12 kötetnyi oklevél kiadását, s Teleki halálával a még hátralevő három kötet kész anyagát is ő állította össze s ő fejezte be.

Ez nyerte meg őt állandóan a történetírói és

SZABÓ KÁROLY.

Ellinger Ede fényképe után rajzolta Cserna Károly.

történetkutatói pályának. A szomorú politikai viszonyok között csak természetes volt, hogy a hazafi lélek a sötét jelenből a dicsőségtől sugárzó multat keresse. Ő is azt kereste, és pedig annak legkevésbé ismert, mondákba és legendákba veszett óskorát.

Mikor ő fölépelt, a Horváth-István-fele kalandos irány volt a magyar történetírásban az uralkodó, midőn magyart kerestek Ázsiában, de még a paradicsomi első emberpárban is, s egész iskolája volt a tudósoknak, kik névhasonlítás és szójáték segítségével, a nemzeti dicsőség iránti turbuzgóságából a magyar nép számára szerettek volna lefoglalni minden multbeli dicsőséget.

Szabó Károlynak őszinte, becsületes lelke ez irányval az igazságot állította szembe, volt bátorsága ennek nevében megátadni amazt, s szorosán a történeti kütfőkre támaszkodva, kimutatni, mi állja meg őstörténetünkben a kritikát, mi fogadható el tehát igazság, tény gyanút s ez alapon követelni, hogy az önkényes fölvetések és következtetések útvesztőjéből bontakozzék ki a magyar történet-irodalom.

E czélből írt tudományos dolgozatai őstörténeti irodalmunk legbecesebb termékei közül valók. Az egykoru byzanti írók munkáinak mélyére hatolást Szabó Károlynak görög nyelv-ismerete könnyűvé tette. «Priszkosz szónok történet-irata», «Biborban született Konstantin» és «Bölcs Leo» császároknak nemzetünket érintő munkái, a «Magyarok hadszervezete», «A 888-iki bolgár háború», «Előd vajda», «A hét magyar nemzetiség», «A X. századi besenyők», «Erdély a vezérek korában» című tanulmányai az olvasók előtt egészen új világot tártak föl.

A lelkiismeretes történész visszament munkáiban a legrégebb, az egykoru forrásokhoz. Azokból merített, és semmit másodkézből, vizsgálatlan el nem fogadott volna. S tapasztalván mily kevés figyelemre méltatták korábbi történetíróink e forrásokat, részint könnyebb hozzáférhetőség, részint új írói nemzedék nevelése s a közönség érdeklődésének felkeltése végett, a legkiválóbbakat közülök magyar nyelvre is lefordította és közre adta. «Márk krónikája», «Béla király névtelen jegyzője», «Rogerius mester siralmas krónikája», «Kézai Simon», «Emlékiratok a m. kereszténység első századából» című művek e nembeli fáradozásának örökre becses emlékei. A hunok történelmére nézve is lefordította Thierry Amadénak, a nagynevű francia történet-írónak, «Attila», «Attila-mondák», «Atti a fia és utóda», című híres munkáit, melyeknek becsét a hozzáadott felvilágosító jegyzetek kiváló mértékben emelik.

Egyidejűleg magyar őstörténelmi tanulmányai kiegészítésével és egybeállításával is foglalkozott, míg 1869-ben végre megjelent «A magyar vezérek kora, Árpádtól Szent Istvánig» című nagy munkája, mely mű Szabó Károly történet-írói munkásságának legkiválóbb alkotása, s mely hivatva volt történelmünket a legbiztosabb alapra fektetni.

E rendkívüli szorgalmat és lekiismeretességet követelő munkásság azonban még nem merítette ki az ő tetterejét. 1855-ben tanára lett a görög nyelvnek a nagy-körösi főiskolában, melynek akkori tanári kara, Aranyval, Szász Károlyval, Szilágyi Sándorral, Salamon Ferenczel, Mentovichesal, Tomoryval, egész kis akadémiát képviselt. Itt indította meg Szilágyi Sándorral a «Történeti emlékek a magyar nép községi és magánéletéből» című gyűjteményt, itt fordította le könnyed, magyaros nyelvre Sophoklesnek «Oidipus király» című tragédiáját.

Erdemei méltán állásul a tud. akadémia, mindjárt, a mint hosszú szünetelés után először ülést tarthatott, megválasztotta levelező tagjának. Midőn pedig az Erdélyi Múzeum létrejött,

a könyv- és kézirat-tár örékek hívták meg, mely tisztét egész haláláig hiven, buzgón töltötte be, úgy, hogy a gondjaira bízott becses tudományos anyag ma hazánkban a leggazdagabbak s legrendezettebbek közé tartozik.

Az Erdélyi Múzeum könyvtárában már 1860. évben gyűjteni kezdte a magyar könyvészeti adatokat s 1869 után egész lélekkel a bibliographiára adta magát. Városról városra utazott, könyvtártól könyvtárra járt. Kifejlett érzéke volt a könyv-állványok legfelsőbb polcain, vagy a szoba legféltreesebb, legporosabb zugában meglesni a legtrikább magyar nyomtatványokat. 1879-ben végre, 20 évig folyton tartó munka után, megjelent a «Régi Magyar Könyvtár», mely páratlanul áll az adatok bősége és pontossága tekintetében nem egy külföldi nemzet irodalmában is.

Nemcsak a külföldet, magát a magyart is meglepte, midőn először látta hitelesen kimutatva, hogy ősei a törökkel folytatott véres hadakozások s a némettel végig tartó pusztító viszály idején is oly virágzó szellemi életet éltek, hogy csak világ elé bocsátott irodalmi műveik száma megközelíti a 2000-et. S kerüljenek bár ezentúl százával napvilágra a még nem ismert vagy elrejtett adatok : a magyar bibliografus örökre a Szabó Károly nagy munkáján fog épülni, s érdeme, hogy a magyar nemzeti irodalom történetéhez a legbiztosabb alapot vetette, el nem évül soha.

1885-ben kiadta a «Régi Magyar Könyvtár» 2-ik kötetét, a hazánkban megjelent idegen nyelvű nyomtatványok jegyzékét; ekkor abban az öröndetes meglepetésben részesítette nemzetét, hogy hiteles adatok alapján kimutatta, hogy a hazánkban akár latin, akár más nyelven kiadott munkák távolról sem vetelednek a magyar nyelven megjelentekkel. Ugyanekkor az akadémia biztatására hozzáfogott a hazánkbeli íróktól külföldön kiadott munkák czimjegyzékének összegyűjtéséhez is. De ezt már nem fejezhette be. Folyton dolgozott, szünet nélkül munkálkodva, végre a halál kivette a tollat kezéből. Ha valakiről, úgy róla méltán elmondhatjuk: a csatatéren esett el.

Életének utolsó szakát hivatalos föladatain : a könyvészeti adatok gyűjtésén s a kolozsvári egyetemen a tanári teendőkön kívül, a székely nép történetének megírásához szükséges anyag összegyűjtése és egybeállítása foglalta el. Húsz esztendő óta élt annak a feladatnak, hogy megírja annak a népnek a történetét, mely a keleti határszélén védő bástyája a magyarságnak. Az volt a terve, hogy visszavonul még a tanárkodástól is s neki áll a nagy munkának, mihelyt elég anyaga lesz hozzá. És lett is. Mert csaknem készen hagyta hátra az egészét s még az utolsó kötetből is dolgozott ki részleteket.

S hogy mennyire csak egyedül tudományos hivatásának élt, mennyire nem gondolt sok egyébbel, a mi pedig sokak előtt a fődolog, mennyire puritán volt az önzetlenségben is: mutatja az, hogy ő az e munkára kitűzött pályadíjból, dacára, hogy rajta annyit dolgozott, soha nem vett föl egy garast sem. Mig az okmánytár két első kötetének kiadását is más forrásból fedezte, nehogy terhelje az alapot. Pedig az e czélra eredetileg gyűjtött 7000 forint ma már a 10 ezeret is meghaladja. Ugy nőtt meg a takarékpénztárban. Szabó Károly nem nyult hozzá.

A székely történelmi pályadíj-alap bizottsága megnyerte a mélyen sújtott családtól azt, hogy őt a maga halottjának tekinthesse, s mint nemzeti irodalmunk veszteségét temethesse, el. Megérdemli a kitünő férfiú, a ki nemzetének élt, fáradságos és dolgozott s a régi történet alapjait szilárdítva segített megépíteni a jövőndöt.

AZ IFJUSÁGRÓL...

Az ifjúságról, a szép ifjúságról
S regéiről oly gyakran álmodom!
Ha visszatérne! Vagy csak egy sugára
Derülne rám az élet-alkony!
Sebzett madár vergődik lent, szívemben,
Ah, fényes szárnya megtört, oda lett,
Nem tudja, fészket hova rakja többé,
Szegény sebzett madár, a szeretet!

Én ifjúságom, elszállt ifjúságom,
Mért tűnt el az a régi hit veled?
Mért tudom azt, hogy a szeretet érdek
S hogy hamisak, csalfák az emberek?
Nem tudni oly jó! Mit ér kitanulnunk,
Nagy iskolánkban lelket, szíveket?
Nem tudja, fészket hova rakja többé,
Szegény sebzett madár, a szeretet!

Szeretni tudnék még! Szeretni forrón!
Szeretést mindent áldozva fel!
Szeretni, bárha gonddal, szenvedéssel,
Kereszteni halni másért, hogy ha kell!
Szeretni nőt, szeretni még barátot,
Vagy vén szívemmel ifjú gyermeket!
Nem tudja, fészket hova rakja többé,
Szegény sebzett madár, a szeretet!

Ha álom volna, a mit általétem,
S midőn ez a rut álom elrepül,
A kikerülő rossz álmodalmok át,
Hogy állnának az ébredés körül!
Ha két szeméből mosolyogna még rám
Minden, mi adv s jószág e föld felett...
Nem tudja, fészket hova rakja többé,
Szegény sebzett madár, a szeretet!

De vége, vége! Az erdő kiégett,
Nincs árnya, nincsen itt dalos madár,
Nem járja útas, hisz a boldogoknak
Ez út kietlen és ez út sivár...
A szomorú fák néha visszakerik
A régi dalt, a régi levelet...
Nem tudja, fészket hova rakja többé,
Szegény sebzett madár, a szeretet!

GÁSPÁR IMRE.

A JÓSZÍVŰ EMBER.

Vigjáték egy felvonásban.

Irta:

JÓKAI MÓR.

(Vége.)

XVI. JELENET.

Előbbiek. Zsuzska. Pártfogolt.

Zsuzska.

— — csúgos ur! Az a fiatal ur, a kinek a nyaka félre áll, megint itt van.

Jószívű.

Ah, az én megszabadítottom. Mindjárt nem lesz itt egy kisasszony sem a nyakamon. (Fenn.) Ah, az a derék fiatal ember, a kit most nevezett ki a miniszter a váci állam-fogházhoz felügyelő segédnek, s a ki a menyasszonyát keresi, a kinek nem tudja a nevét: bocsásd be rögtön.

1-ső	Fiatal ember!
2-ik kisassz.	Völégény!
3-ik	Menyasszonyt keres!
Delnő.	Nem tudja a nevét!

(Mind élje szaladnak a belépőnek.)

Jószívű.

Tudtam, hogy mindjárt megszabadulok. No most lesz egy kis pihenésem. Irhatom ezt a darabot.

1-ső kisasszony.

Ah, milyen fesh gavallér!

2-ik kisasszony.

Mondhatnám chic!

3-ik kisasszony.

Sőt valóban psütt!

Delnő.

Minő szelleműs arcz.

1-ső kisasszony.

Kivarrott keztyűje van.

2-ik kisasszony.

Sárga rámás lak-czipőt visel.

3-ik kisasszony.

Lóherés zsebkezdő a zsebében.

Apa. (Jószívűhöz.)

Mennyi fizetése lehet?

Jószívű.

Kilencszáz forint.

Apa.

Leányok! Ő egy kilencszáz forintos.

Pártfogolt.

Aláz szolgájuk, hölgyeim!

1-ső kisasszony.

Uram! a mult promenadkoncertben nem ön volt az, a ki bocsánatot kért tőlem, a mért a sleppemre gázolt?

Pártfogolt.

Az az, hogy — —

2-ik kisasszony.

Uram! hányszor keltett fel ön a zártszékemből a népszínházban egy előadás alatt. Emlékszik rá?

Pártfogolt.

Tulajdonképen — —

3-ik kisasszony.

Uram! ön ismerni fogja bizonyonyal e zsebkezdő parfümjét? A Surasate-estén ön vette ezt föl a földről, midőn elejtém.

Pártfogolt.

Ezer bocsánatot kérek, ha azt tettem.

Apa.

Uram! bátran nyilatkozhatik ön. Mind a háromnak a szíve szabad. Nincsenek praenumeralva. Azt a Rembrandt-kalapot ajánlhatom. Gondolat-olvasó! Ha ön fogház-felügyelő, akkor nagyon jól lesz önnek a rabok vállalatásánál. Hanem azt a három-árbozos kalapot még jobban ajánlhatom; mert az meg olyan levest tud főzni, hogy azzal még jobban lehet rabokat vállaltani.

Delnő.

(Féltetve az apát.)

Ejh, uram! Az nem illik, az embernek a saját leányát ajánlagni. (Pártfogolthoz.) Uram! Nemde emlékezni fog ön arra a szelleműs korrespondenciára, melyet a gazdasszonyok lapjában évek óta folytatnak egymással a «rózsaszínű nefelejts» s az «ábrándos sárgarépa»? Megsúgom önnek piruló bizalommal: a «rózsaszínű nefelejts» én vagyok. Ah, ha ön volna az «ábrándos sárgarépa»!

Ideál.

(Be akar avatkozni a pályázathoz.)

Ez még külbomb legény.

Ismerős.

(Újút állja.)

Szívtárs! Ön elfelejté, hogy már abonirozva van!

Mátka.

(Küzd a szeméremességével, de végre felugrik, odafut völégényhez, nyakába borul.)

Kérem, ne tessék bántani, ő az én völégényem.

Pártfogolt. (Öleli.)

Az első meglátás óta!

Kritikus.

Micsoda hibás kompozíció. Őt leányt hozni a színre: s egyet adni férjhez.

Apa.

Hát vegyen el az úr közülük egyet.

Kritikus.

Uram! A kritikus csak válopert csinál, de házasságot soha!

1-ső kisasszony. Micsoda esetben ficzkó!

2-ik kisasszony. Hogy áll a kabátja, mintha kölcsön kérte volna!

3-ik kisasszony. A nyaka is ferde!

Delnő. Milyen bamba egy pofa!

(Egyszerre elfordulnak töle ajkijegyzetec.)

Delnő.

Igazán hozzá való menyasszony. Ilyennel csak Vácson lehet föllépni. Menjünk a plajbászt ke-

resni. (Jószívűhöz lép.) Ime megtaláltam az ön rejtélyét. Itt rejlik a kebleben. (Kihúzza az oldal-zsebéből a plajbászt.) Itt a kék és piros is. Minő jutalmat kapok érte?

Jószívű.

Jutalmat? Ezért a plajbászt? Ujan tíz krajczár az ára, most még meger ötöt.

Delnő.

Ah, ön nem fog engem silány mammonnal kifizetni.

Jószívű.

Hát mit adjak?

Delnő.

A mi a legdrágább. Egy csókot.

Jószívű.

Az a legolesőbb. Hát csak frissen, mert sok dolgom van.

Delnő.

(Megcsókolja Jószívűt.)

A hogy Dóczy tanította.

1-ső kisasszony.

(Delnőt utánozva Jószívűt csókolják.)

A dicső példa lelkesít!

2-ik kisasszony.

(Mint fentebb.)

A csók a szellemek beszéde.

3-ik kisasszony.

(Mint fentebb.)

A legedesebb adófizetés.

Pártfogolt.

(Érölteti Mátkát, hogy hasonlóan tegyen.)

Mátka.

(Vonakodva közel, hanem aztán nagyot csuppan, hogy maga is megijed.)

Nem hallották meg?

Jószívű.

Ez eddig nem volna rossz.

Ideál.

(Kirágalja magát Ismerős karjaiból.)

De már ebből én sem maradok ki. (Megcsókolja Jószívűt.)

Jószívű.

No de most!

Zsuzska.

(Válkonogatea odamegy, s nagyot csókol Jószívűt.)

Jószívű.

Mi a tatár? Hát te is Zsuzska?

Zsuzska.

Azt gondoltam, hogy muszáj.

XVII. JELENET.

Előbbiek. Fényképész.

Fényképész.

(Bejön masinájával, s jeldöltéje úgy, hogy a föltétel tárgyja az irászatl körül csoportosult hölgyekkoru legyen. Jószívű a közepén.)

Csak egy pillanatra méltóztassanak úgy maradni tisztelt hölgyeim. Csak egy pillanattig. Én pillanat-fölvéő vagyok. Momentanaufahme. (A fekete posztó alá buvik, meg elő bukkanik.) Nagyon jól van. Igen pompás. Csak egy kissé méltóztassanak mosolyogni. Rembrandt nagysám, a kalapját kissé inkább profilba mutassa.

Delnő.

Ideál.

Mátka.

1-ső

2-ik

3-ik

kisasszony.

(Geniusi posztokban veszik körül Jószívűt, koszorúzó kézenelések között.)

Delnő.

Elég jól látszik a frizurám?

Fényképész.

No most kezdődik. (Leveszi a csappantyút a lenecselről, s a gép mellé állva az előretett óráján számlálja a perczeket: egy, kettő, három, egész harminczig.)

Zsuzska.

(Odamegy a fénykép-masinához és egészen közelről belelődni annak a lenecselébe.)

Ideál.

Én már nem állom ki tovább. Nekem elszibadt a lábam.

Fényképész.

Megvan! Épen félperczig tartott. Nagyon jól sikerült. (A csappantyút vissza akarja tenni a len-

csere, akkor látja, hogy abba Zsuzska néz bele.) Mit csináltál te szerencsétlen. Szétnyomtad a pofáddal a gruppotam. (Kihúzza az üveglapot, azon csak egyetlen nagy széles dbrázat van megörökítve.) Tönkre vagyok téve! Soha ilyen momentum nem fordult elő többet az astronomiában, mint a milyent ez a tót leány elnapfogatókózosított.

Jószívű.

No de már most Zsuzska, zárd be az ajtót, és több embert be ne ereszz hozzá, mert isten ugye nem tudom elkészíteni ezt a darabot.

Zsuzska.

(Megy az ajtót bezárni.)

XVIII. JELENET.

Előbbiek. Aspiráns

Aspiráns.

(Nem engeli az ajtót bezárni.)

Uram, visszahoztam a kalapot. Hisz, ez egy elátkozott kalap! Valóságos megfordított Csalóka Péter süvege. A merre csak járok, mindenütt megfognak az utczán, s azt mondják, hogy fizessek! Tele van a város a hitelezőimmal, a kiket soha se láttam. Ezt én visszaadom. (Ismerősök.) Az úr ez a hitelező-fogó cilinder?

Ismerős.

(Ideálra tekintve ijedten.)

Az enyim nem! Soha sem láttam. Az én kalapom itt van. (Felveszi az első csúgú kalapját.)

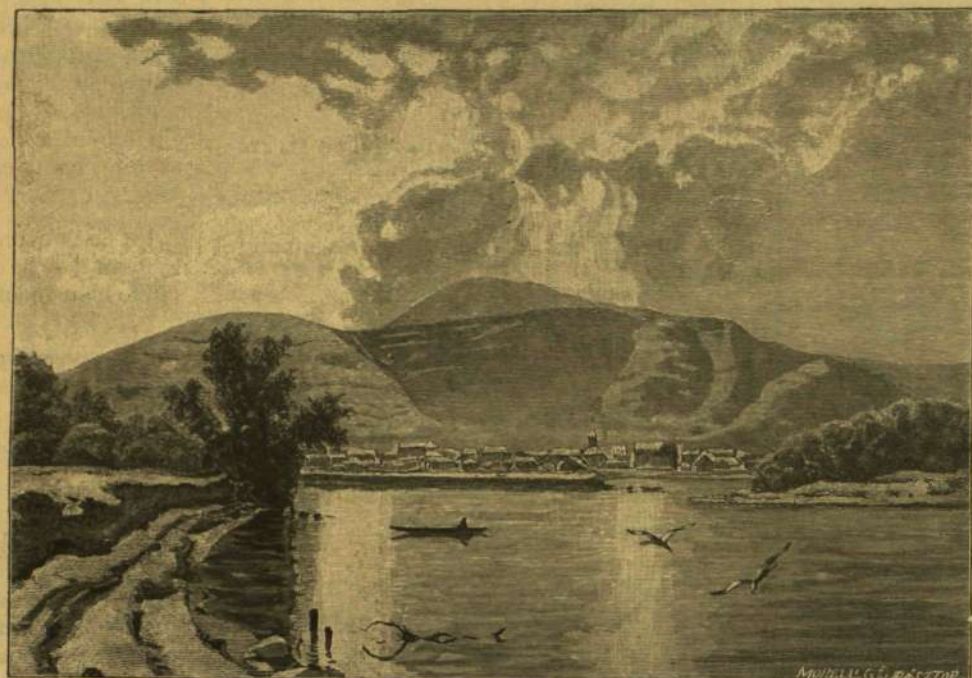
1-ső csángó.

Bátorokodom alázatos instantiával előterjeszteni, miszerint az értekezésben levő fejbéli hüvelynek eltulajdoníthatatlan ösiségéhez visszavezettni körvényezéshez való szándékomat fentartani igyekezem.

Ismerős.

Barátom. Cseréljünk. Vigye el ön az én kalapomat: ezzel, ha visszatér Bukovinába, tökéletesen igazolni fogja, hogy Pesten járt és jól végzett. (Kalapot cserél vele.) Kérem uraim csak egy perczig maradjanak így. Az árvízkarosultak javára.

pülf-gép mintája, egy a huszonöt ezerhez kicsinyített alakban, mely mind valamennyit fölülmulja. A míg a francia repülő-gép csak 9 perczentnyi erővel, a porosz csak 7 és féllel, az orosz hattal küzd az ellenkező szél ellen: addig a mienk tizenegy perczentnyi erővel rendelkezik, úgy hogy a míg a francia léghajó az ellenkező szél kilenczvenegy, a porosz kilenczvenkét és fél, a mienket csak nyolczvankilenc százaléknyi erővel viszi oda, a hova akarja. Az egész hajó készült olyan papirosból, a mire már ujság volt nyomtatva, annál fogva teljesen villanymentes. A mennyő nem út a csalámba. A szárnyai sastollakból vannak összeállítva és a hátulso csavarkelep adja meg neki az előrehaladó mozgást; ez egyúttal a kormányzást is eszközli, melynek segítségével az egész gép tizenhatfoku rádiusban tud megfordulni, míg a francia csak harmincz fokú, a porosz épen csak kilenczven fok alatt tud kanyarulni. A mozgó erőt képezi egy gép, melyet tűz nélkül fejlesztő erő fog fűteni. Most még a gépet egy óramű helyettesíti, melyet ha felhúznak, a gép azonnal működésbe jön, s a léghajót megindítja: a hogy azt rögtön produkálni fogom. Ez a két puffer az elején arra való, hogy ha oda-fenn össze talál ötközni —

TOKAJ. — BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ RAJZA.

távkiáltó eső, melylyel egyik táborból a másikba át lehet kiáltani a kommandó szót, éjszaka pedig ugyanazzal villanyfényű optikai táviratozást lehet tiz mérföldnyi távolságra eszközölni.

Kritikus.

No ez olyan bolond, hogy erről rögtön kritikát kell írnom. (Leül, ír.)

Léghajós.

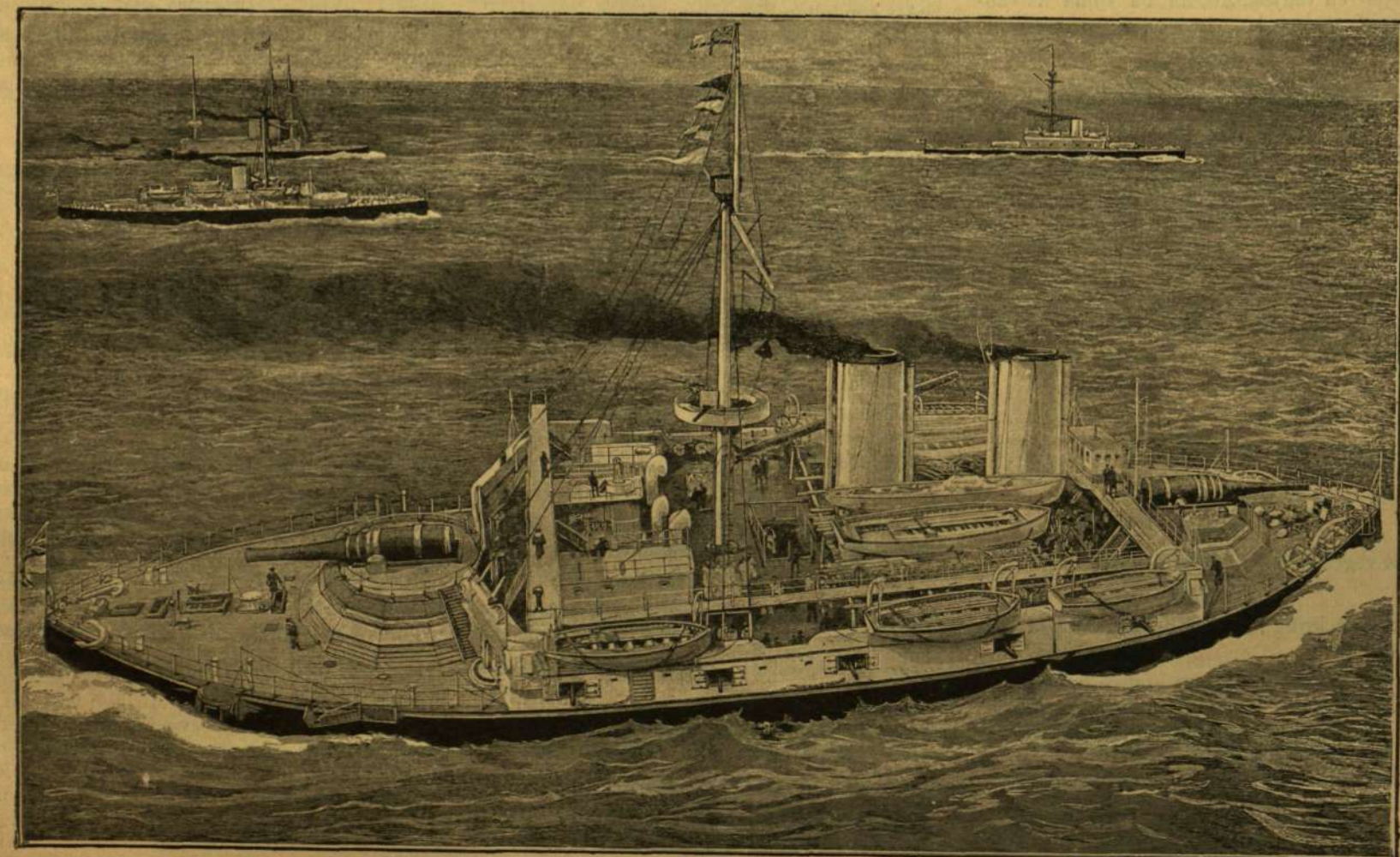
Hogy találmányom csalhatatlan megbízhatóságát bizonyíthassam ön előtt, tisztelt honatyá: most rögtön felhúrom a gépminta óraművét, s aztán majd meglátja ön, milyen szabályszerűen fogja a léghajó a maga rendeltetését teljesíteni. (Feleresíti a repülő-gépet, az megindul a magasban s nagy berregéssel nyargal előre-hátra.)

Apa.

Leányok! A kalapjaitokat!
(Három kisasszony, Debnő, Idell, Mátka, Fürtfogolt és Ismerős a jobb oldali ajtókon át elmenekülnek.)

1-ső csángó.

Fussunk komék! Itt a sárkány!
(Hat csángó, Aspiráns, Drámaíró, Genie, Fényképész a baloldali ajtón elfutnak.)

A «BENBOW» ANGOL HADI GÖZÖS FEDÉLZETE.

Jószivű.

Zsuzska! Nyisd ki az ablakot, hadd repüljön ki rajta ez a veszekedett szitakötő!

Zsuzska.

(Kinyitja az ablakot. A repülő-gép kitérül az ablakon.)

Léghajós.

(Údna ugrik az ablakon keresztül.)

Jószivű.

No, hála az égnek, egyedül maradtam. Már most a dolghoz láthatok. (Meglátja Kritikus az íróasztalnál.) Dehogy maradtam. Ezt még a repülő-gép se mozdítja el.

XXI. JELENET.

Jószivű. Kritikus. Igazgató. Zsuzska.

Zsuzska. (Nagy örömmel.)

— cságos úr! Az a jó úr, a ki frájbilétet szokott adni.

Jószivű. (Megjőd.)

A színház-igazgató!

Igazgató. (Belép.)

Hát uram, barátom, kész-e a darab?

Jószivű.

Barátom uram. Már el is játszottuk!

Kritikus.

Én már ki is füttyültem. Itt a kritika.

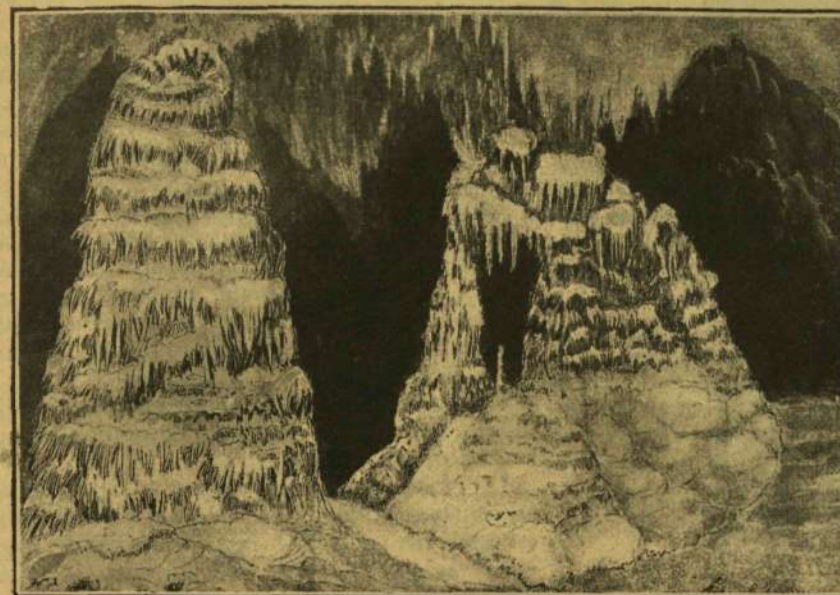
(A függöny leejöndül.)

A HALÁL NAPJA.

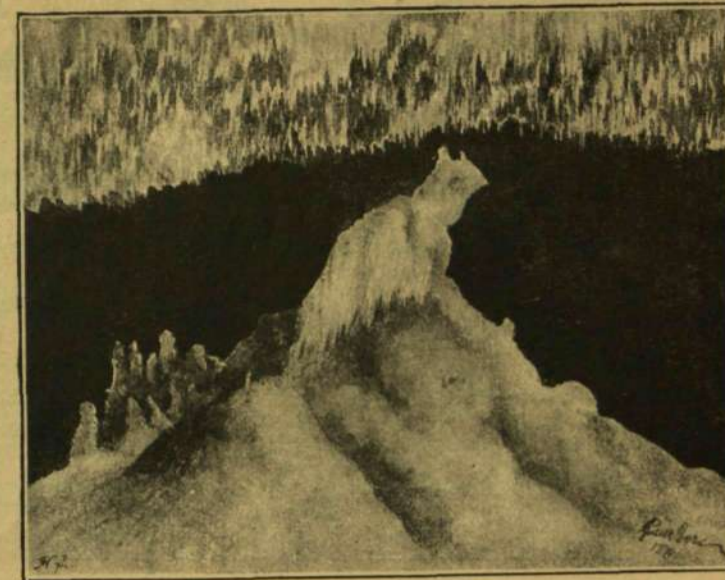
Jurjevskaja Katalin hercegnő emlékirataiból.

XIV.

Az ellenem felhalmozott gyűlölet önhibám nélkül napról napra szaporodott, és remegve gondoltam gyermekeim sorsára, kiken annak idején oly hatalmas ellenségek bősűjokát töltendik. Pedig a napok számlálva voltak, midőn helyettük nekem kellend a keserűségek poharát fenéig kiüríteni. A császár megelőzte gondolatimat, és gyakran csak nagy nehezen tudtam kieszközölni, hogy az előre megállapított terv

«BÁBEL TORNYA» ÉS «GOLIÁTH».

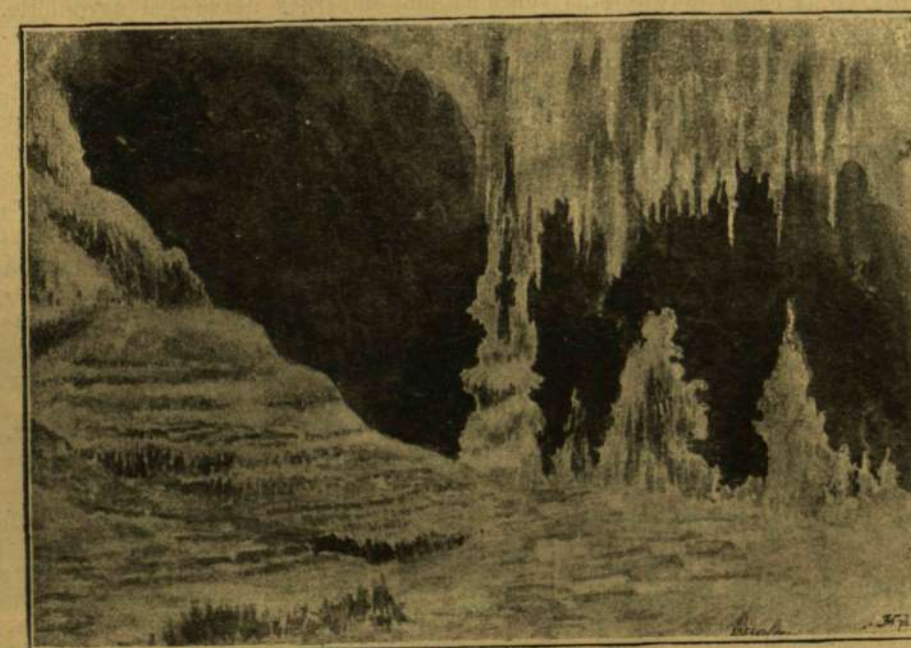
«A FEHÉR SAS.»

RÉSZLET A «HAZAY-TEREM»-BŐL.

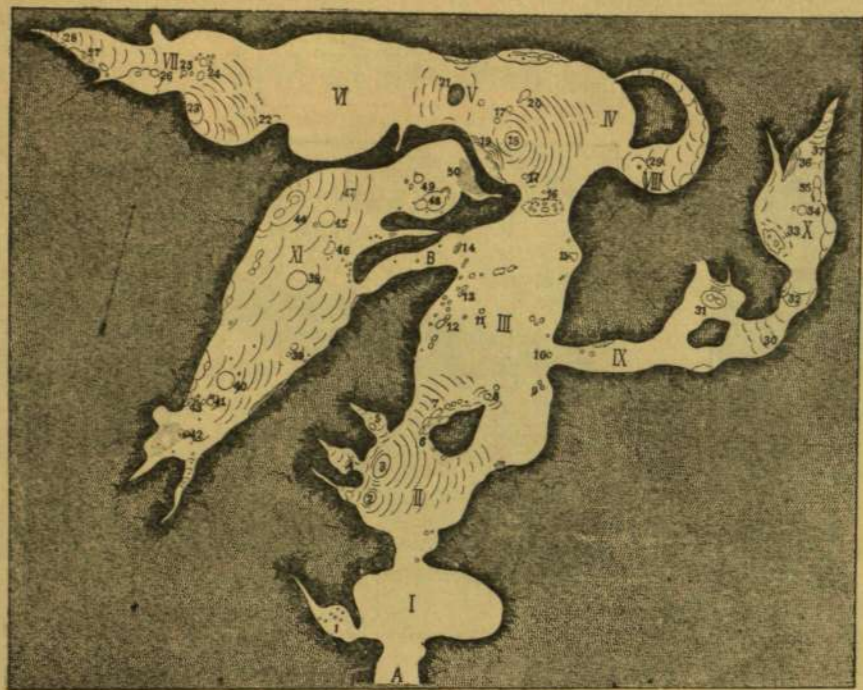
«FORGATAG» A K.-NAGY-SÁNDOR-CSARNOKBAN.

«A TRÓN» A NAGY-TEREMBEN.

«A SZALONNA-DARABOK».

A. Bejárati. I. Előcsarnok. 1. Ruhátár II. Pácel-terem. 2. Üllő és kalapács (nyaktű). 3. Szószék. 4. Szent sir. 5. Mohamed koporsója. 6. Függöny. 7. Oszlopor. III. K. Nagy-Sándor-csarnok. 8. Sphynx. 9. Kaktusz. 10. Koldus. 11. Pizai torony. 12. Várrom. 13. Szobor-telep. 14. Oltár. 15. Oroszlán. 16. Osz optorlasz. IV. Trón-terem. 17. Trónok (fenyőtobozok). 18. Trón. 19. Mennyezet. 20. Kínészláda. V. Denevér-lak. 21. Guano-domb. VI. Tüncz-terem. VII. Semsey-csarnok. 22. Viztartók. 23. Fehér-hegy a vízmedencével. 24. Három püspök és segédlete. 25. Kettős oszlop. 26. Rovar-domb. 27. Vízessé. 28. Zuhatag. VIII. Böck-üreg. 29. Medence-terem az Iszszel. IX. Bulé-üreg. 30. Medence-csoport. 31. Szűzner furdóterme. X. Krenner-csarnok. 32. Sátor. 33. Virágok. 34. Obeliszk. 35. Szénaboglya. 36. Orgona. 37. Kalap-gomba. B. Zuhatag. XI. Hazay-Gyula-csarnok. 38. Babel tornya. 39. Golliát és Dávid. 40. Forgatag. 41. Virágoskor (gyémántok). 42. Szomorúfűz és temető. 43. Czukorsüveg. 44. Olympus. 45. Felion és Ossa. 46. Babszika. 47. Hómező. 48. Hármashegy. 49. Fehér sas. 50. Tündérvölgy.

A JÓZSEF-FŐHERCEG-BARLANG ALAPRAJZA.

kivételé azonnal végre ne hajtsa. Isten látja bűnös lelkemet, de azt magamnak egy pillanatra sem vehetem szememre, hogy a korona után vágyódtam volna. Sorsom iránt meg voltam nyugodva, mert soha senkinek kegyére vagy jó akaratára nem kellett szorulnom, gyermekeim anyagi jövőjéről pedig még oly időben gondoskodtam, midőn a világgal alig törődtem.

Mióta láttam, hogy egyetlen egy emberen kívül, az egész birodalomban mindenki félreismert és gyanúsított, csak két ut állhatott előttem: gyáván visszavonulni, vagy pedig mind végig küzde, kitartani. Híuságom és vérem büszkesége az első ut választotta, de szívem mást parancsolt. A sors könyvében számomra a szenvedések és nehéz küzdelmek hosszú sora volt fentartva. Ez ellen hiába lett volna minden dacolás.

Két ízben közel voltam ahhoz, hogy személyes szabadságom teljes fentartatása mellett, gyermekeimmel együtt valamely más világrészben végezzem be napjaimat, de mindenkor oly érvek hoztak fel tervem ellen, melyeket becsületesem kockáztatásánál figyelmen kívül nem hagyhattam. Az államtanács állítólag tulajdon kezdeményezésére folytán, a csárnak a házasság megkötését javaslatba hozta ugyan, de egyuttal gyermekeim számára oly megalázó intézkedéseket kívánt megállapítani, melyekhez beleegyezésemet előre láthatólag soha sem adhattam volna. Miután pedig az illetők jól tudták, hogy gyermekeim kedvéért utolsó csepp veremet minden habozás nélkül, de becsületesem semmi esetre fel nem áldoztam, oly dilemma elé állítottak, mely egyenesen az utóbbi útra, vagyis a becsületvesztésre terelt volna.

Ekkor a császár bölcsesége és nemes szíve mentett meg a kétségbeeséstől. Az államtanács tőle azt nyerte válaszul, hogy ez esetben a magyarság részére csak annyi jogot kíván fentartani, a mennyit a böles urak még a legutolsó muzsiktól sem vehetnének el.

A második krízis pedig akkor állott be, midőn egy udvari hangverseny alkalmával, egy ideges nagyhurcznok fenhangon azt kívánta, hogy Dolgorucky Katalin hercegnő számára, jövőre a rangfokozat állapíttassék meg, mivel a csár őt maga mellé, — a boldogult czarevna üres helyére, ültette.

Az első kicsinált botrányt Adlerberg gróf főudvarmester azzal fokozta, hogy a csárnak, ki a feltűnően hangos női szónok után tudakozódott, az egész esetet szörül szóra elmondotta.

A császár erre indulólag remegő hangon azt felelte, hogy Dolgorucky Katalin hercegnőt arra

a helyre ültette, mely őt a csár nézete és akarata szerint legjobban megilleti.

A hangversenynek véget vetett a császár távozása, ki karomat kérve, a nagy lépcső utolsó fokáig kísért, hol kocsim állott. Miután a császár teljes életében még a czarevnát sem szokta volt a kocsiába segíteni, másnap házam tele volt az udvaronczok legtarkább vegyületével, kik erőnek erejével alatalvói bódulatukat akarták kifejezni. Eleinte komolyan, de utóbb tréfásan visszautasítottam az unalmas képmutatás ezen jeleit, magam pedig újlag arra kértem a császárt, hogy kényes helyzetemet figyelembe véve, ne zudítsa ellenem az egész orosz birodalom gyűlöletét.

A nagy tüntetés hallatára, melynek hamar véget vettem, sokan azt hitték, hogy a császár oly lépésre fogja magát elszánni, melyet természeténél fogva a törvénytelen események sorába lehetne szorítani.

Amde a jámborok nagyon csalódtak, mert sem a császár, sem én, soha egy pillanatra sem hagytuk figyelmen kívül a törvény szentségét.

Egyébiránt ama kérdés megvitatása, vajon a rettenetes Iván idejében hozott családi törvények a mostani uralkodó családra kötelezők-e vagy sem, nemcsak az orosz, de az egész művelt világ jogtudósai által olyformán lett elődöntve, hogy a császár második házassága teljesen csakis szabad akaratától függ.

Mindezek dacára, tekintettel a mulhatlanul bekövetkező családi viszályokra, egyelőre oly halasztást eszközöltem ki, melynek lefolyása alatt a felingerült kedélyek lecsillapítása remélhető volt.

Legnehezebb lett a kancellár állása, ki hajlott korának dacára még azon eshetőséggel akart számolni, hogy a mostani trónörökösöt kellene mint uralkodót üdvözölnie, a mikor aztán az alkalmilag kifejtett álláspontok védelme alig sikerült.

Előttem Goresakov herceg mindig úgy nyilatkozott, mintha valamely vitás birtok elfoglalása, vagy kiszolgáltatása forogna talán kérdésben.

Köztem és a császár közt minden alapos ok nélkül a békítő angyal szerepét akarta játszani, míg csak egy alkalommal oly erélyes utbaigazítást nem kapott, mely előtte a helyes álláspont körvonalaival tisztán kivehetőkké tette. Velem úgy beszélt, mintha a csár idegességétől félne, rólam pedig alkalmilag a csár jelenlétében csak dicséreteket mondogatott, melyekre semmi szükség sem volt.

A fiatalabb nagyhurczok valamennyien pár-

tomat fogták, míg a nők kigyót-békát kiáltotta k reám. Attól azonban az utolsó jelenetek óta mindenki egyformán óvakodott, hogy a csár előtt nézeteinek kifejezését adjon, mert az uralkodó az erre vonatkozó beszédekét még a czarevicsnek is megtiltotta.

Totleben tábornok, ki a háború vége óta rendszeresen Szent-Petervárot tartózkodott, nem vette figyelembe a legmagasb tilalmat, hanem egy alkalommal egyenesen kimondotta, hogy szabad akaratának gyakorlatában senkitől a világon korlátozást el nem tűr.

Erre az udvari méltóságok soraiban általános zavar támadt, mert azt hitték, hogy a császár kedvenc tábornoka csakis felsőbb útmutatás folytán merne így beszélni, és miután Oroszországban mindenki a tényleges hatalom előtt meghajol, Totleben szavai sokáig zúgtak az emberek fülebe.

Részemről legzélszertibbnek tartottam a teljes visszavonulást, mely hangulatomhoz különben a legjobban illt.

Ez időbe esnek mindazon titokteljes intések, melyek külföldről kerülő utakon a csárhoz érkeztek, és melyekben értérese adatott, hogy élete veszélyben forog, ha a forradalmi párttal ideje korán ki nem evez.

Az államtanács, mely tanácsait mindig bizonyos fentartással szokta előadni, nem azért, mintha a dinasztia érdekeit féltette volna, hanem tulajdon börtét biztonságba helyezni óhajtván, egyelőre csakis a politikai üldözések bezűntetését hozta javaslatba, de a többi függő kérdésekre nézve így tett, mintha ezekről soha még csak szó sem lett volna. Ekkor nem állhatam meg, hogy a császár környezetét kétszínűségére ne figyelmeztessem, mely hónapok óta fokozódott módon napfényre került. Mig a katonák minden bajt a háború szerencsétlen kimenetelében látták, addig a diplomaták újabb komplikációk előidézésében akarták a helyzet orvosolását megtalálni.

A császár józan felfogása féken tartotta az elmentés indulatokat, de végre mégis azok kerültek felszínre, kik a pillanat kedvező befolyását okosan felhasználták.

Berlinből egymást érték a jó tanácsok, de mi helyt arról volt szó, hogy a német kormány valamely irányban határozottan mellettünk állást foglaljon, a nehézségeknek és aggodalmaknak hossza-vége se lett, míg csak a szolgáló díja tárgyalás alá nem vetették.

Ily körülmények közt messzeható reformokra gondolni csakugyan alig lehetett, és Goresakov herceg jelszava, mely szerint Oroszország csakis tulajdon erejére támaszkodjék, látszólag helyesnek bizonyult.

Gacsánál, hova a császárral hetenként kisebb kirándulásokat tettünk, Balabine tábornok volt a császári főhadiszállás parancsnoka. A régi iskolából való katona, sehogyan sem akarta megérteni a csár szelid bánásmódját, hanem mindig attól tartott, hogy engedékenység előbb-utóbb káros következményeket fog maga után vonni. Egy alkalommal valami együgyű újoncz, ki a vadaskert kapujánál őrt állott, a császár kedvenc majmát embernek nézve éjjel agyonlőtte. A szegény állat véletlenül nyitva maradt kretre-czéből kiszabadulván, az egész vadaskertet bejárta, és épen a vas kapun készült átmenni, midőn a katona háromszor ráírvallt a nélkül, hogy tőle választ kaphatott volna, mire a vett parancs értelmében Jerkót agyonlőtte. Másnap Balabine teljes díszben megjelent a császár előszobájában, és Adlerbergnek az esetről jelentést tett.

— A katona megtette kötelességét, — mondá Adlerberg, — mert éjjel csakugyan nem vehette ki, vajon a kapun átmenő állatnak hosszú farka van.

— De kérem a császár kedvenc majma! — veté közbe Balabine.

E pillanatban lépett ki szobájából a császár, ki különben az esetről már korán reggel értesült, mert a lövés oka után tudakozódott.

— Nos, Balabine, — kezdé a csár komoly arccal, — mi lesz azzal a szerencsétlen emberrel, ki Jerkót agyonlőtte. Hogyan fogod megbüntetni?

— Felségs üram, a szentírás azt mondja, szemet szemért, fogat fogért. Én a gazfickót felséged engedelmével agyonlövetem.

— Azt ne tedd, jó öregem, — felelé szelíden mosolygva a császár — az embernek legesekélyebb bántalma se legyen, te pedig tanuld meg, hogy egy orosz katona élete minden körülmé-

nyek közt többet ér egy majoménál, és hogy jövőre véred lassabban keringjen, menj valamely külföldi fürdőbe.

Ez esetet csak azért hoztam fel, mivel sokan azt állították, hogy a császár élete utolsó idejében, nagyon ideges volt, s ennek következtében szeszélyeit környezetével érezette.

Mindentől emberek híresztelték, ki szelídségét idegességnek nézték, és sokkal jobban szerették volna, ha kedvükért, közönséges zarnokok módjára, naponta kétszáz halalos ítéletet egykedvűleg aláírt volna.

Legújabbban sok gondot fordított a lengyel kérdés elintézésére, de e részben a berlini udvar oly nehézségeket gördített elébe, melyek kedvű egészen elrontották. Az egészről tisztán ki lehetett venni, hogy a porosz kormány nem adta fel a reményt Lengyelország annexiójára, mikor aztán a kilátásba helyezett újításokkal maga akart volna kedveskedni. Bismarck kancellár kétszínűségét Oroszországban mindenki ismeri, és a császár nem tartozott azok közé, kik az ügyes diplomata eselszövényeit meg ne értették volna. Nekem Bismarck halalos ellenségem, mert a harmadik kézből felajánlott szerepet nem csak el nem fogadtam, hanem arról a császárt azonnal értesítettem, ki első felindulásában haragját a német kancellárral megérezte. Kétséget nem szenved, hogy befolyása a császár halála óta Oroszországban folyton növekedő felben van, és csak akkor fog véget érni, ha kitűzött célját elérve, álarátát végképen elveszi. (Folyt. köv.)

A JÓZSEF-FŐHERCEG-BARLANG BIHARMEGYÉBEN.

Az orvosok és természetvizsgálók jubiláris vándorgyűlésén megjelent tagok egy része, köztük a közel 80 éves Nendtvich Károly nyugalmazott műgyemtemi tanár is, öt napra terjedő kirándulásunk részét, hogy «Biharország» természeti nevezetességeit megtekintésük. Fáradságos és kimerítő utazás volt ez, egy ízben nyolc órai gyaloglással összekötte; de a tudósokat és kutatókat jellemző szívósság nem engedte kifáradni őket, annál kevésbé, mivel csaknem mindentől egészen új vidékeket jártak, melyekről pár évvel ezelőtt a nagy közönség még alig tudott valamit, míg ma már egy részük országos hírnévre vergődött.

Ennek a kirándulásnak legszebb pontja és valódi koronája a «József-főherceg-barlang» megtekintése volt, mely barlangot csak egy pár évvel ezelőtt (1884) fedezték föl, Hazay Gyula korán elhunyt geológusunk és K. Nagy Sándor, «Bihar-ország» ismertetője. Mennél többen látogatják ezt a szép barlangot, annál nagyobbra nő hírneve, s már ma is ismerik fölé, hogy Európa legszebb barlangjai közé tartozik s Magyarországon is méltán sorakozhatik a dobsinai és aggteleki barlangok mellé, melyekről rég ismert dolog, hogy nagyon méltók a megtekintésre.

A Bihar-hegység nyugati oldalán, Rézbányától éjszakfelé, 24 kilométernyi hosszú, rendkívül keskeny völgy vonul el, melyet Kis-Szegyesd (Szegyesztely) falutól neveztek el. Ez a völgy, a melyhez Nagy-Váradtól a vaskohi vasútvonalon lehet eljutni, közel 100 kilométernyi utazás után, Lanka és Felsőmezős községeken át, a Bihar-hegység legregényesebb vidékei közé tartozik. Ebben a völgyben Kiskoh és Magura faluk között, három nagyobb barlang is van. Egyik a 92 méter hosszú Duly-barlang, mely azonban nem érdemes a megtekintésre, a másik a kis szegyesdi vagy szegyesztelyi barlang, melyet Schmidl ismert barlangkutató Albrecht főherceg nevével nevezett el, s mely már sokkal figyelemreméltóbb, és a harmadik, az utóbb említett barlangtól alig egy kilométernyi, de Kis-Szegyesd falutól már tíz kilométernyi távolságban, az újonnan felfedezett József-főherceg-barlang, mely az előbbieket nagyságra és szépségre egyaránt messze felülmúlja.

Roppant kapu alakú torkolata van a barlangnak, s abból, hogy eddig nem ismerték, valószínűleg látszik, hogy e nyílás eddig fedve lehe-tett Hazay, az első kutató, a barlangban mindent tisztán és épen talált s a bejárat előtt, a hegylejtőn látott egy nagy, még nem is vén fák tövében fennakadt, sziklatömeget, mely előbb valószínűleg a bejáratot fődte. A barlangba könnyen lehet bejutni s bejárása, bár összes mellékágaival egy kilométernyinél nagyobb

hosszuságot tesz, (az aggteleki Baradla hossza különben majdnem nyolcz kilométernyi!) nem nehéz, mivel talajja egészen vízszintesben terül el, alja mindenütt fehér mészburok, nyár közepén nem is nagyon nedves, hőmérséklete 9—10 fok Reaumur, s léghuzamot sehol sem lehet benne érezni.

A barlang alaprajzát egyik fölfedezőjének, Hazay Gyulának tervezete szerint mutatjuk be, kinek a barlangismertető czikke különben is leginkább volt segítségünkre a jelen közlés megírásánál. Azóta a barlang egyes részeinek elnevezése változott, mivel a bihari Kárpát-egyesület egyes pontoknak bihari megnevezéseket után új neveket is adott, így a K.-Nagy-Sándor-csarnok (III.) hátsó része (14—16 számok) Sipos Orbán-csarnok nevet nyert, a Semsey-csarnok (VII.) egy részét (24—25 számok) Schlauch-Lőrincz-csarnok, a végét pedig (26—28 számok), báró-Döry-József-csarnoknak keresztelték el. Ezek a változásokon, lényegtelenek s így a vázlat teljesen használható.

Általánosságban megemlítem még, hogy a József-főherceg-barlang különböző részeiben nem kevesebb mint 68 nagyobb önálló cseppkő alakzatot találunk, tehát aránylag sokkal többet, mint az adlersbergi vagy aggteleki barlangokban is, s hogy ezek az alakzatok, mint egy némelyikről képeinket is láthatjuk, sajátoságaik és szépségük által valóban feltűnők: megkezdjük vándorlásunkat a barlangban a terrajz és Hazay leírása nyomán, meg-megállapodva azon pontokon, melyeket képeink is bemutatnak.

A bejárat tizenegy méter széles és hét és fél méter magas s már itt vastag, hosszú cseppkővek díszítik a boltozatot. Az oldalfalak lassan tágulva, eljutnak egy 17 méter hosszú s 36 m. széles kerek előcsarnokba, melynek csinos oszlopokkal díszített oldalfülkéje is van. Innen 3—4 méter hosszú oszlopos folyosó vezet a barlang területének uráról, a nagyváradi görög-katholikus püspökről elnevezett Pácel-terembe (II.), melyben már több nevezetes alakulat fordul elő; így az üllő vagy nyaktű: egy két méter magas, alján egy és fél méter széles kúpos sztalagmit, melyhez alig két arasznyira felülről egy legalább 7 méter hosszú, óriási kalapácsos hasonló sztalaktit ereszkedik le. Innen tovább a Nagy-Sándor-csarnok (III.) nevű hatalmas ürbe jutunk, mely 95 méter hosszú, 25—30 méter széles és 30—40 méter magas. Gyönyörű ebben a teremben a boltozatról lenyúló, óriási nagyságú virág-csokorra emlékeztető két sztalaktit-képlet s egy kisebb sphinx alakú tömb. Hátsó részében, melyet ma Bihar-hegység tanfelügyelőjéről Sipos Orbán-csarnoknak neveztek el, van a barlang egyik legszebb pontja, az úgynevezett «oltár».

A boltozatról czafrangos kárpitdíszítmények függnek alá, melyek között egymásba olvadó sürti oszlopok az oltár magasságának közepéig érnek le, a hol annak kidomborodásán külön felmagasló csapok az oltár gyertyáiként tűnnek föl. A kidomborodásról az oltár terítője, mint fehér rojtos lepel, ezer rúncolatban hullámszik alá a mészkőre padolatra.

Jobbra innen, pompás oszloptorlasz mögött, ismét kitárul a barlang s eljutunk a Trón-terembe (IV.), mely 50 méter hosszú s 30—35 méter széles. Ennek fő képletét: a lépcsőzetesen emelkedő trónnak nevezett sztalagmit-dombot, képként is bemutatja. A trón kerekded, 2 és fél méter átmérőjű s a terem aljától számítva legalább öt méter magas. Körülálla a trón három különös alkotású sztalagmit, melyeket leginkább szétnyitott pikkelyű fenő-tobozokhoz lehet hasonlítani. A trón hátterét az oldalfalán óriási orgonához hasonló képlet díszíti, a trón fölött pedig hatalmas rojtos sztalaktitok képezik a mennyezetet. Mögötte tornyos templomhoz hasonló nagy sztalagmit van.

A barlang innen hirtelen egészen nyugati irányt vesz s most egy kupolás üregbe jutunk, melyet az itt tanyázó sok ezer denevérről Denevér-teremnek neveztek el. Hazay e teremben még pókokat, legyeket s egy eddig ismeretlen vakbögért is talált. Közvetlen ezután jó a természet-tudományok lelkes pártfogójáról elnevezett Semsey-csarnok (VII.), melyben oldalt valóságos kut is van, egy méternyi mélység telve kristály alakú képződményekkel tűnnek fel. Mintha három nagyszakállú püspök volna itt, tiarákkal fejükön s egyházi kísérettel. Bal felé, a ma Bihar-hegység főispánjáról nevezett báró-Döry-József-csarnok-

ban az üreg már csak hat méter széles és folytatóban mindinkább szűkül; a talaj azonban sima, kemény mészkőre, mintha fehér aszfalttal volna leöntve. Itt van a rovardomb, az érdekes vízesség s annak végén a zuhatagnak nevezett sztalagmit-tuskó, mely a barlang 500 méternyi hosszú főüregének végső pontja.

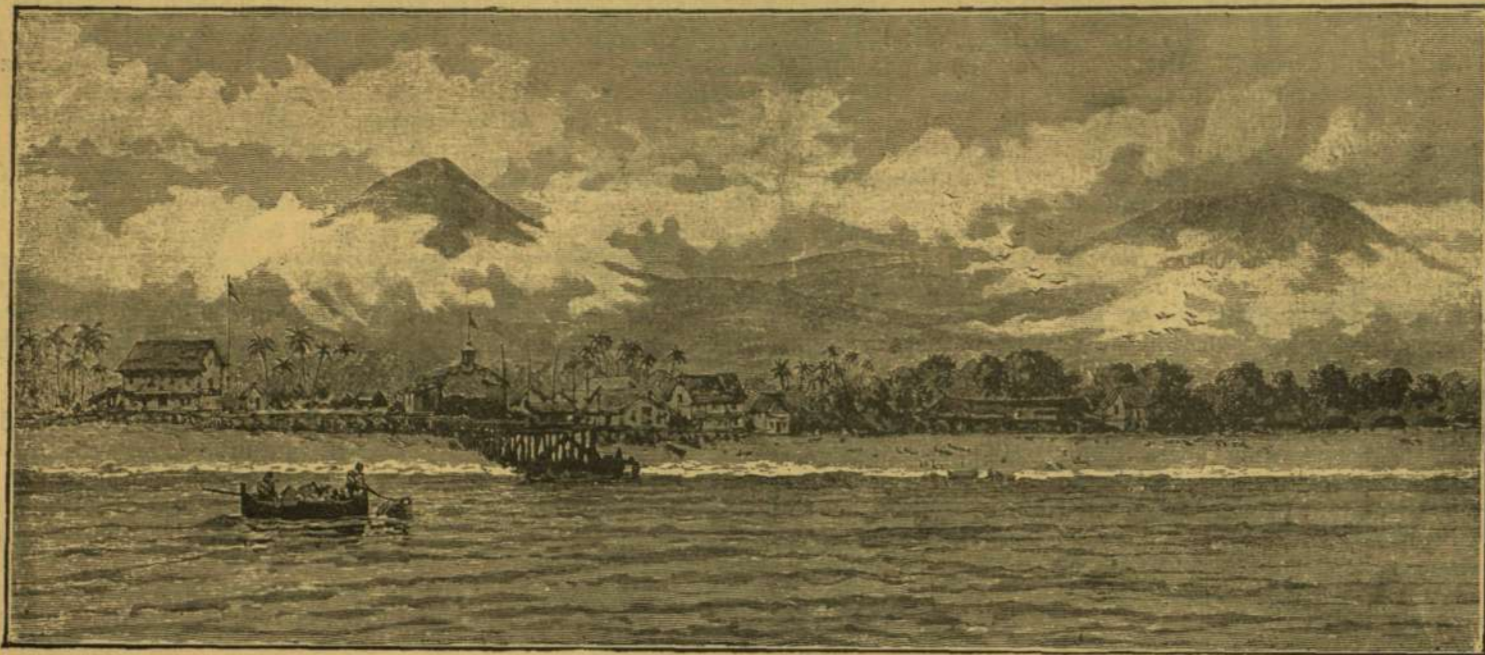
A főüregnél érdekesebbek a melléküregek, melyek közt, mint az alaprajzból is látható, három nagyobb terjedelmű. Jobb oldalt a Nagy-Sándor-csarnokból ágazik el egy hosszú üreg, melynek első részét Bulk Adolf rézbányai román lelkes tisztelőtára a felfedező Bulk-üregnek (IX) nevezte el, hátsó részét pedig híres tudósunkról, Krenner tanárról, Krenner-csarnoknak (X). Mindkettőben valóban meglepő alakulatok vannak: egy kinyújtott karral inádkozó terdepülő koldus, egy vörös színű, ragyogó mészkristályokkal behintett domb, a Czinóber-domb, azután egy valóságos virággyakra osztott tündérvölgy, majd egy öt méter magas pálmalevél alakú díszítéssel eltöltött obeliszk s végül egy szénaboglya alakú tömb s egy roppant nagy kalapács mellett az óriási orgona, melynek számtalan lefüggő és fel-felé törekvő csapjai a falat egészen elborítják.

A másik oldalüregnek, a trónteremből nyúló s hírneves geológusunkról nevezett Böck-üregnek (VIII) másfajta nevezetessége van. Egész sereg szögletes medence fekszik itt egymás mellett és fölött lépcsőzetesen, részben vízzel is telve. A medencék pártkányan felkapaszkodva folyosóhoz jutunk, melynek jobb oldalán a fal hosszában emelvényesrét alapon magas boglya-alakú képletek domborodnak ki a falból; egyik tiszta fehér és habos felületű, a másik viaszszárga s ennek sima felületén apró kristályok villognak. A folyosó gáttal van elzárva, de kanyarogva ismét eljut a trónterem hátsó részéhez.

Legérdekesebb az egész barlangban a balra fekvő harmadik oldal-ág, a barlang felfedezőjéről elnevezett Hazay Gyula csarnok (XI.), a melynek kincseit ismertették többi képeink. A Sipos Orbán-csarnokból a fentebb leírt «oltár» mögött nyílik az 52 méter hosszú folyosó, melyen át — egy helyen egész le a földig hajolva — juthatunk el ebbe az óriási csarnokba, melynek hossza 210 méter, szélessége pedig egész 125 méterig tágul. Falai mellett 7 óriási oszlop van, tele fehér, helyenként viasz-sárga, söt pirosas mészkővel, mely különös alakokat vesz fel s néha szobrokat is mutat.

Csodálatosnál csodálatosabb alakzatok vannak itt is. Mindjárt a bejáratához közel látjuk a 6—8 m. magas és 3 m. átmérőjű Babel-tornyot a róla lenyúló pálmalevél alakú díszítéssel s mellette két oszlopot, melyeket Golliát és Dávid néven ismernek, nagyságuk szerint s melyek viasz-sárga alapszínűek s finom hófehér díszítések által feltűnők. Delfelé tovább haladva találjuk a képünkön is látható Forgatagot, mely 2 m. átmérőjű s a boltozattal hullámosan összefert, apró ragyogó kristályokkal megrakott pompás képlet. Három lépéssel tovább a két óriási Virág-bokrét, vagy gyémántok, egymás mellett álló s koronájukkal érintkező 3 m. magas sztalagmit, mintha csupa ragyogó, hófehér kinyitott róza és bimbó volna együtt. Ez a barlangban a természetnek egyik legszebb, valóban elragadó alkotása, mely megérdemelné a védő üvegharagot, hogy most még üde, tiszta bájában örökké megtartsák. Nyugat felé innen Kalvária-hegység, Szomorú fűzhöz, Czukor-süveghez és Víz-eszeshez hasonló s így nevezett csodálatos részletek mellett elhaladva, egy nagyobb öblösödéshöz jutunk, melynek egyik oldalán van az Olympus-hegy, 30 méter kerületű négy csücsű domb, hó-mezőkhöz hasonló barázdákkal s alant kis bábukhoz hasonló törmelékekkel. Tovább éjszakra terül el a Hármashegy, alján összeolvadt három sztalagmitkúp s ezental a barlang végén (méltó befejezése a csodás világnak) van a Tündérvölgy a fehér sással. Mintha egy mesevilág tárulna fel előttünk. Az alacsony boltozat az ezer meg ezer apró, ludtollvastagságú átlátszó csöveskék által sem vehető. E számtalan fehér sip hártyszerű végein ragyogó vízcsöppök tündöklenek gyémántként; csillogva hullanak alá az utánok ott lenn sóvárgó sok apró fehér virágra. S e tündérvölgy előtt néhány lépéssel 3 m. magas sűrűs színű sztalagmitképp magasság felé, tetején szomorúkodó fehér sással, mely oly természetű, mintha szobrász alkotta volna.

Ilyen ez a szép barlang tündérvilága. Szó és rajz csak halvány fogalmat nyújthatnak szépségeiről. De hírneve nőttön nő, s bizony nincs mesz-

SAN-JOSÉ-KIKŐTŐ GUATEMALÁBAN.

szé az idő, midőn látogatónak dicsérete kivívja azt is, hogy megkönnyítsék a közlekedést hazánk ezen nemrég fölfedezett természeti új kincséhez is. A bihari Kárpát-egyesület feladata ezt megkezdni s mindent elkövetni, hogy megtörténjen.

NAGY HADI GŐZÖS FEDÉLZETE.

Ritkán nyílik alkalma magyar embernek első rangu hadi gőzös megtekintésére, s ezért nem tartjuk feleslegesnek bemutatni egy fényképet, melyet egy angol mérnök a «Benbow» nevű hadigőzös árboc-kosarából 120 lábnyi magasságból készített erről a hajóról, midőn az Malta-sziget mellett horgonyozott. A «Benbow» csakugyan elsőrangu hadihajó, mintegy 10.000 tonna tartalmu s 11.500 lóerejű. Fedélzetén, melyet képtünk egészen világosan tár elénk, két 110 tonna súlyú óriási ágyút is láthatunk. A kép mindenesetre érdekes s bármely részletes leírásnál jobb fogalmat nyújt ezekről a «tengeri szörnyek»-ről, melyeket az emberek csínjának s évről évre rettenetesebbé tesznek.

GUATEMALA FŐVÁROS.

EGYVELEG.

* Az amerikai zászló nagy változást szenvedett Idaho államnak az Egyesült-Államok szövetségébe felvétele által. Most 43 csillag van a lobogón, az aránytalanság azonban rövid idő múlva megszűnik, mivel Wyoming lesz a 44-ik állam.

* Krupp világhíri gyártelepén, Essen mellett most már 30.000-re megy a lakosok száma (14 év előtt még csak 9000 volt). Most építik a városházát és egy második templomot.

* Chapultepec várát Mexikóban a híres amerikai milliomos Gould vette meg, egy millió font sterlingen. A gyönyörű fekvésű hatalmas épület helyén egykor Montezuma nyári palotája volt s parkjának régi ciprusfái alatt vert tanyát Cortez a híres «szomorú éj» után, midőn az aztekek a spanyolok nagyrésztét lemészárolták. E várban lakott Miksa császár s a szerencsétlen Sarolta császárné, s ennek közelében volt a döntő csata az Egyesült-Államok hadserege és a mexikóiak között.

* Albert Viktor angol herceg a lordok házában elfoglalta helyét, s az angol írók szerint ez az első eset, midőn Angliában az uralkodó unokája már tagja lett a parlamentnek.

* A spanyol királynő, Krisztina, szenvedélyes dohányzó, különösen az egyiptomi szivarkákat nagyon szereti; a kis királynak, XIII. Alfonzknak, leg-

nagyobb gyönyörűsége, ha ő gyújthatja meg anyja szivarkáit. Megjegyezzük, hogy Erzsébet magyar királynő is nagyon szereti a szivarkákat, naponta 30—40 török vagy orosz szivarkát szív el.

* Európa összes fővárosait fogja bejárni lóháton Illarion orosz testőrségi kapitány. Újára többek közt fonográfot is vitt el, hogy a fővárosokban felkeresett notabilitások hangjait visszatérte után az orosz fővárosban bemutathassa.

* A tizenhármasklubja Londonban nemrég ünnepelte meg fennállásának évfordulóját. A klub tagjai minden hónapban 13-an a hó 13-ik napján tartottak lakomát, számtalan sórtortót fordítottak fel s más babonás végzetet hívtak ki, de azért egy sem halt meg közülök. Sok fogadás történt a legközelebb meghalókra s a jelentkezések is szaporodtak, úgy hogy most a 13 xipence helyett 13 schilling lett a beiratási díj. Egyszóval a klub tagjai minden áron tüntetnek a babonák ellen.

* Az udvari gyász Koreában nagy költséget okoz a szegény népeknek. Most, hogy az özveggy királynő meghalt, mindenkinek három évig gyászruhát kell viselni, s a megállapított gyászruha olyan, hogy a szegény embereknek egy havi keresetük alig elegendő elkészítésére. E mellett egy időre az összes forgalom és üzlet szünetel, s a temetési költségekre külön nagy adót vetnek ki.

SZULEJMAN SEJK.

Ki gondolná, hogy már oly sok, éve múlt annak az időnek, a mikor nálunk újra kiütközött a török világ? Mily szép, örömteli napok voltak azok, mikor a török első nagy győzelmek hírére fölkerekedett a magyar fiatalság s diszkardot vitt Abdul-Kerimnek, a vitéz győzőnek, s Konstantinápolyból, hol rajongó lelkesedéssel fogadták, szeretettel üdvözölték, testvérként ölelték, s mikor a török fővárosból megérkeztek a szofták, viszonzni a testvéri látogatást. Azóta sem volt a főváros ilyen örömlázbán.

Még mindnyájan emlékezünk arra a tisztos ősz alakra, ki mint a török küldöttség elnöke, oly méltósággal tudta vinni tisztét s mindnyájunk szeretetét a legnagyobb mértékben nyerte meg.

A tiszteletré méltó Szulejman Sejk effendi, a török küldöttség vezetője, legtekintélyesebb s valamennyi közt legérdekesebb alakja, nincs többé. Egy stambuli tudósítás a lelkes magyarbarát muzulmán főnök haláláról értesít.

Jelentékeny, előkelő állást foglalt el hazájában s ez meglátszott egész magatartásán. Közepes termetű, őzbe szőrmazású és arckifejezésű öreg úr volt, kinek tisztos fején a sejkfőveget fehér turbán köríté, kétujjnyi szélességű aranypaszomántal. Csattokból álló derékövét nagy értékű drágakövek díszíték. Kaftánjai a legdrágább szövetelekből valók, arannyal ki-
varrva.

Midőn Erdői Béla barátunk, a kitűnő orientalista meglátogatta s életirai adatait kérte tőle, sok mindent elmondott a jó öreg, csak születése helyét nem akarta bevallani. Életkorára is csak annyit mondott, hogy 57—58 éves lehet (1877-ben). Négy nyelven beszélt tökéletesen; törökül, perszül, arabul és dszagatji nyelven. Ez utóbbira, mint anyanyelvére végtelen büszke volt s mindenkiel tudatni szerette, hogy ő azt beszéli s megtanulását ajánlta a magyaroknak is, mert szerinte ez a nyelv képezi a magyar és török nyelv között a kapcsolatot. Hogy minket e nyelv elsajátítására édesgessen, Mir Ali Sir Nevaji költőnek egy pompás kötetű s igen nagy becsű példányát ajándékozta a Nemzeti Múzeum könyvtárának. Az unikum-példány Erdői becselése szerint megér néhány ezer forintot.

Szulejman Sejk fiatal korában vetődött Stambulba s ott tanulmányai végeztével az őzbe tekke (klastrom) sejkje lett s e tisztet töltötte be egész haláláig, negyvenöt év óta. Mint ilyen ő volt az összes közép-ázsiai őzbe szerzetek és intézetek főnöke, főgondnoka és igazgatója. Rendkívüli elfoglaltsága volt e tisztével, s mennyiben a közép-ázsiaiakkal egyszersmind jogügyi képviselője is ő volt. Nagyon sokat utazott s bejárta a mohamedán világ minden zugát, elhatolt a kínai falig, járt Indiában, a hindu szigeteken, Egyiptomban, s a mozlím ethnografiában kevés embernek volt oly széles tájékozottsága, mint neki, jártasságot tanúsított az ásvány- és állattanban is; de a mi mutatványokat a vegytani laboratóriumban Than Károlytól látott, leverőleg hatott igazhitű lelkére.

Társalgása választékos volt és oly szellemes és lekötő, hogy a francia eszritnek is becsületére vált volna. A sok ünneplés, a sok hajsza, melynek itt kitéve volt, fölötte fárasztotta; de ő azért keleti fatalizmussal adta magát sorsának, hiszen tudta, hogy minden szeretetből ered. S ő e szeretetet híven tudta viszonzni. Otthon Stambulban a magyar testvér mindig tárt karokra talált nála, s az ő nagy befolyásának és fáradozásának nagy része volt abban, hogy a magyar tudósok a szultán könyvtárának zárt rejtekeibe is eljuthattak s hogy a magyar nemzet a szultán részről a pompás Corvinákkal és más értékes könyvekkel oly becses ajándékban részesült.

A jó öreg Sejkben a magyar nemzetnek igaz barátja hunyt el Stambulban, illő, hogy emléket följútsuk s szívünkben kívánjuk, hogy nyugtson neki Allah örök dicsőséget a hetedik éjben!

TOKAJ PUSZTULÁSA.

A hazánk különböző vidékeire az éjben is súlyosan nehezedett tűzvészek csapásai között a legnagyobb az, mely Tokajt érte. Augusztus hó 25-ikén Tokaj városának legnagyobb része elhamvad, a tűz mintegy millió forintot kárt okozott. A király

és kormány, valamint a társadalom különböző rétegei siettek adakozásaikkal a tűzvész által okozott nyomort enyhíteni s külföldön is élénk érdeklődés kelet a város szerencsétlenségével szemben. A «Times» a tokaji vész alkalmából vezércikkben foglalkozott a magyarországi tűzvészekkel, s az okokat, a gondatlanságot, a hatósági előrelátás hiányát, elég élesen kiemelte.

Egész sereg Tokajhoz hasonló község pusztult el a jelen éjben is hazánkban. Maga Tokaj városa nem valami jelentékeny hely, kivéve, hogy bora után világhírűvé vált. Lakosainak száma alig 5000, házai nagyjából igénytelenek, utcái a tokaji hegy keleti tövében is a Bodrog partján rendetlenek, szemetesek, a szomszéd városoktól csak annyiban különbözök, hogy itt majdnem minden nemzetiség és hitfelekezet képviselve volt, míg a környék többi városai legalább túlnyomólag magyarok. A kereskedő szellemű zsidóság, mely Tokaj lakosságának csaknem fele, nagyon élénk üzleti üzleti várossá tette a kis vidéki várost.

Tokajnak valódi nevezetessége azonban soha sem volt ez a forgalom, bár tagadhatatlan, hogy vásárai jelentékenyek, s egy pár tekintélyes gyára is van. Még az a régi vár, melynek romjai a Bodrog és Tisza összefolyásánál csak nem régebben tüntek el s mely Tokajt a magyar történelemben sokszor tette emlegetté s még az a hatalmas vasúti hid is, mely itt Tokajnál a Felföld egy részét az Alfölddel szoros összeköttetésbe hozza, sem emelték Tokaj hírnevét.

Mindenki, ki a város nevét hallja, első sorban a páratlan borra gondol, melyet «tokaji»-nak hívnak, habár tudvalevő, hogy nemcsak a város határában termelik, sőt a legjobb termések Tarcazal, Mád és Tállya határaitól kerülnek. Ez a bor, különösen az asszú, méltán világhírű. Századok óta ismerik egész Európában, azontul is s a külföld művelt emberek egy része csak «Tokaj» nevével ismeri hazánkat, oly annyira, hogy még nemrég egy tekintélyes német író hízelkedni vélt magyar íróvársának, midőn könyvének «Tokaj und Jókay» címet adott.

A körülbelül 760 négyzetkilométerre tehető «Hegyalja» nevű vidéknek, mely a híres bor valódi hazája, Tokaj nem középpontja, hanem inkább végcsúcsa a nagy Alföld felé. A szőlővel köröskörül beültetett hosszúkas kőphegy, melyet nagy Tokaj-

hegynek neveznek, közvetlenül a Tisza felé nyomul s annak eddig túlnyomólag nyugati irányát dél felé hajlítja. Itt a hajlásnál, hol a Bodrog vize az általa alkotott mocsáros lapályon keresztül törve, a Tiszába ömlik, kétségtelenül jelentékeny szerepre emelkedhet bármely emberi telep, mint általában minden más ily kedvező fekvésű városnál észleljük. Még a tájképi szépségek is gazdagítják a hely érdekességét. A nagy vasúti hidról a Hegyalja hegyreire és szőlőre s más oldalt a bodrogköz és szaboyosi síkságokra nyílik kellemes kilátás; a nagy Tokaj-hegy csúcsáról pedig, melyet tiszta időben a Hortobágy pusztáiról is meg lehet látni s a pöréről egy időre világhírré vergődött Tisza-Eszlár felől pedig határozottan határjelző és ismertető pont, messze távolra széttekinthetni. De a város élénksége első sorban a nagy borkereskedés teremtette meg, melyhez járult régebb időben az is, hogy a Máramarosból tutajokon szállított sónak és fának itt jelentékeny raktárai voltak s ez a körülmény magyarázza meg azt is, hogy e helyen oly nagy számmal gyűlt össze a zsidóság, mely régebb időkben hazánkban a kereskedelemnek csaknem egyedüli közvetítője volt, s hogy itt van még a magyar vidéken (Budapest s Miskolcz kivételével) az egyedüli görög keleti egyház.

Déli 12 órakor tört ki a tűz aug. 25-ikén Tokajban. Egy vatta-gvár udvarán enyvet főztek és a kemencéből kirepülő szikra gyújtotta fel a gyárat. A vatta-gyártól tüzet fogott a Vécsey-ház s innen sorra az egész utca.

A nagy mértékben dühöngő szél néhány percz alatt a város minden részébe elhordta a gyújtó üszköt; fákat, csatornákat, egész tetőzeteket szakított le s röpített a szélrózsa minden irányába. A hihetetlen gyorsasággal terjedő tűz, a szüfolt építkezés-, valamint a padlásokon, udvarokon lévő nagymennyiségű széna, szalma, télireszertett tűzifa egésze által kifejtett hő, hozzáférhetetlenné tette az oltást, és a mentést. Legelőbb csak saját és övéik életének megmentésére gondolhattak, hogy értékesebb ingóságokat, arany, ezüstneműt, értékpapírokat stb. megmentettek volna, arra nem volt idejük. A kinek volt elegendő idejük, egyet-mást a pinczébe rakhattak le, de ezek sem jártak jobban, mert a tűz a pinczékben levő holmikat sem kímélte meg. Emberek, állatok ordítva menekültek fel a hegyre, vagy ki a városból.

A filokszera és a 3 év előtti árvíz által elpusztított városból, 50—60 ház áll még. A róm. kath., görög

SZULEJMAN SEJK.

egyesült, görög-keleti, s izraelita templomok, város-háza, nagyvendéglő, kaszinó, iskola, patikák, sok ház, melléképület, üzletek bentlővő árukkal, fátelpek mind leégtek.

A lakosság legtöbbje hajlék- és élelem nélkül van. Még pár nap előtt jómódú emberek, kereskedők, hivatalnokok, iparosok épen csak azt menthették meg, a mi rajtuk volt. — Biztosítva az óriási kárhoz képest elenyészően csekély volt. A nyomor enyhítésére gyűjtés indult meg. A szomszéd községekből kenyeret, ruhát s némi pénzületi adományokat küldöttek.

A merre a szem eltekinthet, mindenféle pusztulás szomorú képe tárul föl. Összeomlott házak, ledőltek kémények, füstölő holmik jelzették csak, hogy itt város volt. Ember, állat elcsigázva kúchézve hempergett az utcákon. A jövő a lehető legkétségbejuttatottabb. Szőlőtulajdonosok szőlői, kereskedőknek áru, könyvei, iparosnak szerszámjai, fuvarosoknak szekerei semmisültek meg. Hogy a város megint felépüljön, régi kinézését visszanyerje, arra nem is számítanak, de a jöszívű emberbarátok könyörületessége, országos gyűjtés által sok család meg lenne mentve a végpusztulástól.

A tüzvésznek egy emberélet is esett áldozatul. Kis Lőrincz szürszabó.

A király 5000 forintot adott a tokaji tűzkárosultak segélyezésére. Albrecht főherczeg 1000 forintot Simor bíbornok primás 500 frtot. A belügyminiszter a hatóságokhoz felhívást intézett, hogy a tűzkárosultak javára adományokat gyűjtsenek. Az emberi könyörületesség jótékony munkájára van itt szükség, hogy a hajlék, ruha és élelem nélkül maradt szerencsétlen kárvalottak nyomorukban végkép el ne pusztuljanak.

GUATEMALA.

Közép-Amerika apró spanyol eredetű köztársaságai, melyeknek a nagy közönség nevüket is alig ismeri, legújabbban azzal vonták magukra a figyelmet, hogy háborúba keveredtek egymással. San-Salvador köztársaság megtámadta nyugati és északi szomszédjait, Guatemala és Honduras köztársaságot. A háborúnak az újban érkezett táviratok szerint már vége van, s Közép-Amerikában ismét béke uralkodik. Mindamellett ebből az alkalomból nem lesz felesleges megismerkednünk a legnagyobb és köztársaságok közül, Guatemalával, melynek területe körülbelül fél akkora, mint a tulajdonképeni Magyarország (121.000 négyszög kilométer) s lakosainak száma a másfél milliót meghaladja. Képeink az ország fővárosát, Guatemalát s a Csendes-Oceán partján levő tekintélyes kikötő várost, San José-t mutatják be.

Guatemala, mint a többi közép-amerikai köztársaságok is, a jelen század elején vívta ki függetlenségét Spanyolországgal szemben, s különösen a 70-es években, midőn Barrios tábornok volt az elnök, jelentékeny jólétre is emelkedett, úgy, hogy a közép-amerikai államok vezére lett, s följének természeti kincsei ezt a jólétet állandóvá tenni látszottak: mindamellett mióta Barrios 14 évi dicsőséges uralkodás után 1885-ben alig 50 éves korában, egy San-Salvador ellen folytatott háborúban elesett, s ezzel csaknem egyideűleg a közép-amerikai államokra nézve oly fontos cochenille kereskedés is hanyatlott, Guatemala virágzása megszűnt, s ma legfeljebb azon fokon áll a művelte államok között, mint Bolgárország, melylyel általában sok tekintetben lehet összehasonlítani.

A főváros, Guatemala, egyúttal az ország legnagyobb városa is. A legutolsó népszámláláskor 57,928 lakosa volt, a legtöbb közép-amerikai városok között, s ez a szám azóta jelentékenyen szaporodhatott. Valódi városi jellege is van. A főutcák kivétel nélkül lapos kövezettel, a mellék utcák kerek kövekkel vannak kövezve, van itt egyetem, állandó színház, központi vásárcsarnok, vár, fegyház s egész sereg templom s más középület, köztük nem egy eléggé csinos épület. A város utcáinak tisztántartására a spanyol amerikai városokban uralkodó fogalmakhoz képest nagy gondot fordítanak, van vízvezeték, mely azonban nagyon primitív jellegű, egy pár kis parkja s néhány kezdetleges szobra. — Képünk, mely a város egy részét s mellette emelkedő Cerro del Carmen nevű porphyr dombról mutatja be, legszembetűnőbb helyen nyújtja elénk a „Plaza de Armas” nevű főteret, a város legnagyobb négyszögletű terét (193 m. hosszú s 165 m. széles), melyből a szélesebb „Avenidas” és a keskenyebb kereszt utcák (Calle) a város minden részébe elvonulnak. A piac közepén egy szokó-kut van víz nélkül s

ugyanítt látható a guatemaltecók (a mint a város lakosai magukat nevezik) főbűszkesége, az *Ermellék*, egészen sajtószerű jellegű, míg a másik kettő a *Sebes-Körös* és a *Fekete Körös* forrásvidéke bizonyos rokonsággal bír. E két utóbbi környékről már régebben önálló művet adott ki a német Schmiel; újabban Márki Sándor és K. Nagy Sándor részletes ismertetéseket közöltek egyes részokról, de azért a természeti kincsekben gazdag vidék még mindig nincs kellőképp kiaknázva. Így hogy csak egy példát említsünk fel, a Bihar-hegységben eddig 33 cseppkő barlangról tudunk, melyek közt épen a legszebb, a *József-főherczeg-barlang*, csak pár év óta ismeretes s a tömördek ásványvíz forrás között a gyönyörű vidék *Bihar-Füred* is csak napjainkban lett ismertessé.

A *kis-szegyedi új barlang*, melynek alaprajzát s egy részletet, az úgynevezett díszteremből, mutatjuk be, szintén a legújabb fölfedezések közé tartozik. Ez a barlang csak egy pár órányira van a József-főherczeg-barlangtól a kis-szegyedi völgy első mellékvölgyének csúcsán. Útja eléggé kényelmes, ámbar Kis-Szegyedtől mintegy két órányira esik s a barlang bejárata igen szűk. Nevet még nem adtak neki, minden részletében nincs kikutatva, de a díszteremnek bemutatott része tanúsítja, hogy érdemes a megtekintésre.

Guatemalától külön — mintegy 100 kilométer hosszúságu vasut vezet a köztársaság legtekintélyesebb kikötőjébe, a Csendes-Oceán mellett fekvő San Jose városához. Ez volt az első vasut a köztársaságban, csak tíz évvel ezelőtt nyitották meg. Maga a kikötőhely eléggé nyomorúságos. A tengerbe mélyen benyúló vas molo mögött a messze elterjedő mangle-erdő egyes tisztásain néhány fellobogozott faépületet látunk. Ezek a vámhivatalok s különböző ügynökségek lakásai. Túl rajtuk a messze távolban hegyes csúcsok emelkednek, köztük az Agua és Fuego vulkánok gulái. Az előtérben jobb és baloldalt egyaránt rhyzophor erdőszéggel borított homok-buczkák emelkednek, melyeket csak itt-ott élénkít meg egy-egy kókusz-pálma kacsú törzse, vagy egy ceiba hatalmas koronája. Ezt a kopár s barátságtalan képet azonban nagyon kellemessé teszi Guatemala gyönyörű, tropikus éghozozata, mely rendesen ragyogó kék és felbőden. S beljebb, különösen az emelkedetebb helyeken valóban gyönyörű vidékeket találunk, melyeken hatalmas kavé-, cukor- és rizsültvények vannak.

Több nevezetes város van még Guatemalában, így Quezaltenango, Tonicapam s mások, melyek a mi nagyobb vidéki városainkkal is méltán egy sorba helyezhetők, de az ország nagyobb része még egészen elhagyatott, sok helyt európai ember sem él s az indiánok, kik Guatemala lakosságának nagyobb részét alkotják, ma már tavolról sem oly műveltek, mint őseik, kiknek Amerika felfedezését megelőző nagy épületeiből itt is számos érdekes rom maradt fenn.

A BIHARMEGYEI HEGYSÉGEKBŐL.

Biharmegyeinek hegyes keleti része még mindig kívül esik a kirándulók és turisták útján. Ugy szólván csak a környékbeliek ismerik, noha az ország egyik legszebb része, nagy erdőszégekkel, bércezzel, szeszélyes folyókkal, patakokkal, dús forrásokkal, romokkal, barlangokkal, több várossal, helységekkel és az ország többi részének lakóitól és saját vérébeljéitől is sokban különböző népséggel. A hegyes vidék lakói románok, de a városokban, a nagyobb helységekben mindenütt ott találjuk a magyarságot is.

Biharmegye hegyes vidékeit választotta kirándulási helyül a magyar orvosok és természetvizsgálók Nagy-Váradon összejezt vándorgyűlése. A látogatást főképp a bihari Kárpát-egyesület rendezte, mely tevékenyen buzgólkodik, hogy fölhívja a figyelmet a regényes vidékre, a kirándulásokat megkönnyítse. Adott ki képes füzeteket is, melyek az utazónak kellő tájékozással szolgálnak. Ezek egyikéből, a *Hegyesi Márton* szerkesztette „Élesdől vidék” címűből is veszünk át mutatóban néhány képet, saját illusztrációink kiegészítésére.

Biharmegye hegyvidéke három főcsoportha oszlik, melyek közt a legészakibb, az *Ermellék*, egészen sajtószerű jellegű, míg a másik kettő a *Sebes-Körös* és a *Fekete Körös* forrásvidéke bizonyos rokonsággal bír. E két utóbbi környékről már régebben önálló művet adott ki a német Schmiel; újabban Márki Sándor és K. Nagy Sándor részletes ismertetéseket közöltek egyes részokról, de azért a természeti kincsekben gazdag vidék még mindig nincs kellőképp kiaknázva. Így hogy csak egy példát említsünk fel, a Bihar-hegységben eddig 33 cseppkő barlangról tudunk, melyek közt épen a legszebb, a *József-főherczeg-barlang*, csak pár év óta ismeretes s a tömördek ásványvíz forrás között a gyönyörű vidék *Bihar-Füred* is csak napjainkban lett ismertessé.

A *kis-szegyedi új barlang*, melynek alaprajzát s egy részletet, az úgynevezett díszteremből, mutatjuk be, szintén a legújabb fölfedezések közé tartozik. Ez a barlang csak egy pár órányira van a József-főherczeg-barlangtól a kis-szegyedi völgy első mellékvölgyének csúcsán. Útja eléggé kényelmes, ámbar Kis-Szegyedtől mintegy két órányira esik s a barlang bejárata igen szűk. Nevet még nem adtak neki, minden részletében nincs kikutatva, de a díszteremnek bemutatott része tanúsítja, hogy érdemes a megtekintésre.

A KIS-SZEGYEDI ÚJ BARLANG ALAPRAJZA.

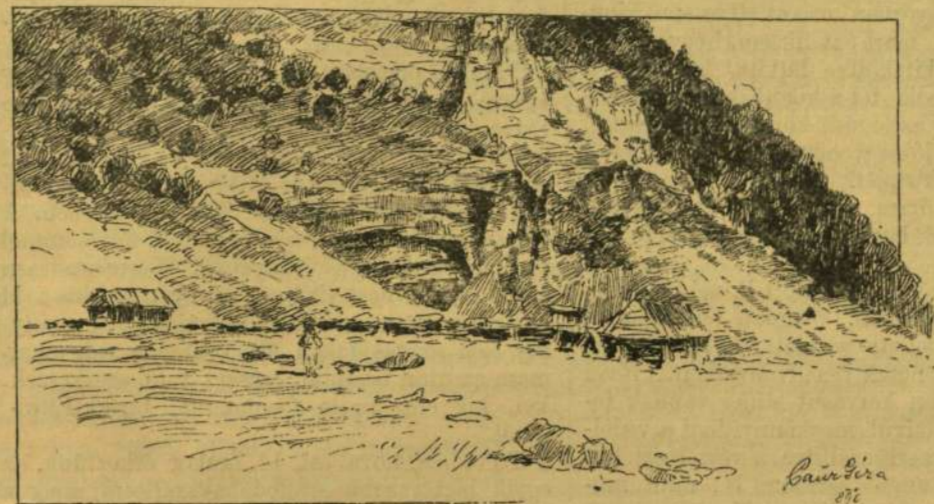
A CSARNÓHÁZI BARLANG ALAPRAJZA.

Szintén csak mostanában fedezték fel a *csarnóházi barlangot*, melynek bejáratát és alaprajzát Paur Géza rajza után közöljük. Csarnóháza, melynek határán fekszik ez a barlang, az államasút mentén van, a Sötét-patak a Sebes-Körösbe ömlésénél. A hegyes háromszög alakú szegletszirten, mely e folyók összeömlésénél látható, kopasz szikla fölött egykor egy Csarnó nevű avar vezér építtetett itt a rege szerint várat s róla nevezik el az egész völgyet *Csarnó-völgynek*, mely, mint egy másik rajzunk mutatja, meredek és kopár szikláival sok figyelemre méltó részletet rejt magában. Két barlang is van e kis völgyben. Az egyik kissé balra hajló, mely, közepén pokolsötét, ólenszerű sziklaüreg szádát mutat, melyből fölölnyi vastag sugárban patak tör elő s csinos vizesést alkotva rohan ki a szabadba. A másik, újabban fölfedezett barlang, a melynek képét szintén adjuk, már bejárható, de nem nagy és szépség tekintetében is messze elmarad a József-főherczeg-barlangtól. Egészen más vidéken, a Sebes-Körös völgyében esnek: *Sólyomkő* és *Fekete-erdő*. A Sebes-Körös völgyének főszékhelyétől Élesdől (mely a budapesti predelai nagy vasútvonalnak egyik állomáshelye), alig egy mérföldnyi távolságban

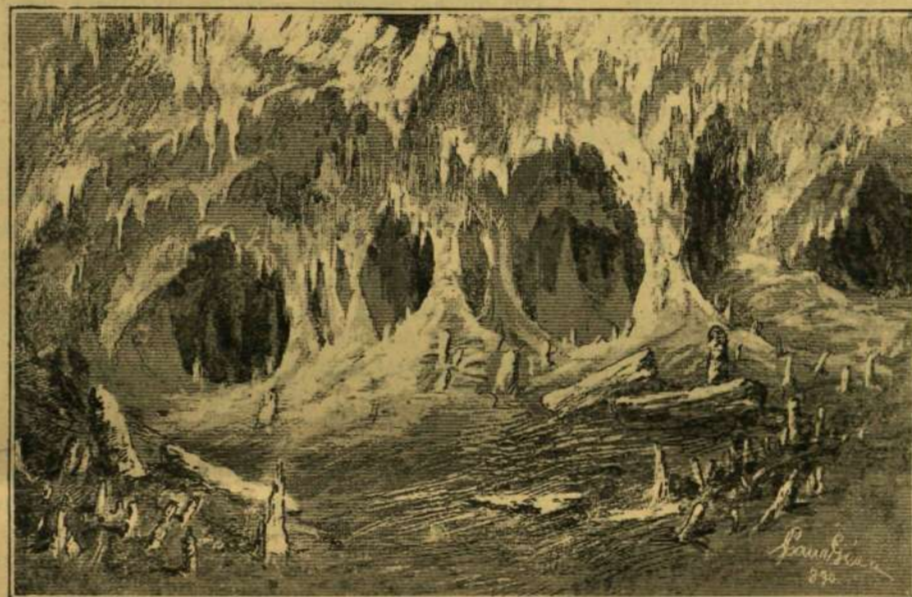
emelkednek *Sólyomkő* vár romjai, (melyről három képet is adunk) a Halasd közsegnél végződő éjszaki-nyugati völgytorkolatban eső magaslaton. A ma elhagyatott vidéken bükkös erdőszeg közepette levő romokról már az Árpádok korában említést tesz a történelem, mint Kopasz nádor tulajdonáról. Boesky István többször időzött itt, valamint más erdélyi fejedelmek. A Rákóczi

het még különböztetni. A vár régi, kerek kutjának köből kirakott falai még most is épek s benne még jelenleg is majdnem két méteres a víz. Legérdemesebb azonban e romok megtekintése azért, mert a tetőről elragadó szép kilátás nyílik minden irányban.

Sólyomkő vár romjaitól másfél óra alatt kényelmes úton juthatunk el a *fekete-erdői üveg-*

A CSARNÓHÁZI BARLANG BEJÁRATA.

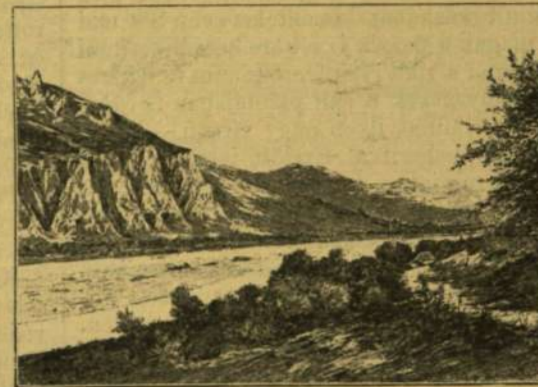
DÍZTEREM A KIS-SZEGYEDI ÚJ BARLANGBAN.

A FEKETE-ERDŐI ÜVEGHUTA.

szabadságharcza után Löwenberg császári tábornok romboltatta le. A terjedelmes romok, melyek közt a mai tulajdonos Bathányi grófi család 1822-ben egy családi sarkápolnát emeltetett, még ma is érdemesek a megtekintésre, különösen a déli részen, hol a folyosók menetét s a roppant mélységből nyíló egyenes falakkal fölemelkedő esonka tornyok részleteit is megle-

gyárhoz. Élesdől éjszakra, 19 kilométernyi távolságra, a Rézhegység közepén, pompás völgykatalanban, melyet többek közt egy a Sebespatak (Bisztra) által sziklák között alkotott s a kis község vendéglőjétől csak egy kilométernyire eső kettős vizesés is érdekelt. A fekete-erdői üveggyár, melyet újabban külön részvénytársaság kezel, Bihar-hegye legkötönyebb ipartelepei közé

RÉSZLET A CSARNÓ-VÖLGYBŐL.

ROMOK SÓLYOMKŐ VÁRÁBÓL.

BÁSTYA SÓLYOMKŐ VÁRÁBÓL.

SÓLYOMKŐ VÁR ROMJA.

A nagyterjedésű és változatos Bihar-hegyről közölt eme részletek is elég bizonyítékok a sokszor hangoztatott, de — fájdalom! — ritkán követett nézet igazsága mellett, hogy a magyar embernek itthon is sok, nagyon sok látni valója akadhatna, mielőtt a külföldnek mindenki által taposott híres szép vidékeit meglátogatná.

SCHLICK-féle Vasöntöde és Gépgyár
Részvény-Társaság Budapest.

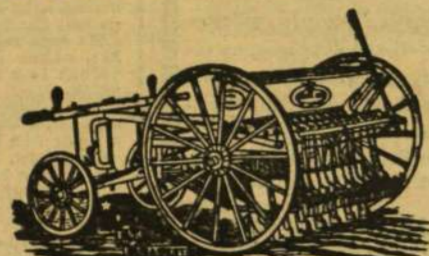
Gyár és irodák: Városi iroda és raktár:
VI., külső váci-ut 1696.99. sz. VI., Podmaniczky-utca 14. sz.
Ajánlja kitűnő és szilárd szerkezetű, számos első díjakkal kitüntetett:

SCHLICK-féle szab. 2 és 3 vasu ekéit

és szabadalmazott mélyítő ekéit,
mélyítő ekéit önzetékkel, eredeti Schlick és Vidats-féle
egyvasu ekéit,
talajmivelő eszközeit, boronait és rögtörő hengereit.

Schlick-féle szab. **Haladás sorbavetőgépeit.**

Szóróvető gépek, többvasu ekékre alkalmazható tengeri- és répaültető készületek. Készletben vannak továbbá: gőz- és járgánycséplő készülékek, gabonatisztító rosták (Baker és Vidats rendszer), takarmánykészítő gépek, tengeri-morzsolók és darálók, őrlőmalmok és olajmalom-bebendezések. — Eredeti amerikai kéve-kötő és marokrakó arató gépek és fűkaszálo gépek.

Legjutányosabb árak.
Előnyös fizetési feltételek.

Arjegyűek kívánatra ingyen és bérmentve.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

JULES VERNE

érdekes iratai magyar fordításban.

Világfelfordulás. Regény. 34 képpel. Füzve 1 frt. Vázonkötésben 1 frt 40 kr.

Két évi vakáció. Regény. 90 képpel. Füzve 3 frt. Vázonkötésben 3 frt 50 kr.

Haza, Franciaországba! Gil Braltar. Fordította Huszár Imre. Képpel. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

Egy sorsjegy 9672-dik szám. Fordította Huszár Imre. 38 képpel. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

Éjszak a dél ellen. Fordította Huszár Imre. 85 képpel. Füzve 2 frt 40 kr. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

A hódító Robur. Regény. Fordította Huszár Imre. 44 képpel. Füzve 2 frt 40 kr. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Sándor Mátyás. Regény. Fordította Huszár Imre. Benett L. eredeti rajzaival. Két kötet. Füzve 4 frt. Vázonkötésben 4 frt 50 kr.

A lángban álló szigettenger. Francziából fordította Huszár Imre. 47 képpel. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Dél csillaga. A gyémántok hazája. Francziából fordította György Aladár. 50 képpel. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

Kéraban a vasfejű. Regény. Fordították György Aladár és Illésy Pirokska 40 képpel. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

A Robinsonok iskolája. Fordította Visi Imre. 46 képpel. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

A föld felfedezése. Fordította Bronik Károly. I. kötet: A híresebb utazók története a legrégebb időkől a XVIII. századig. Füzve 2 frt. II. kötet: A XVIII. század híres hajósai. Füzve 2 frt. Ára a két kötetnek vázonkötésben 4 frt 80 kr.

A Jangada. Nyolcszáz mérföld az Amazonon. Regény. Képpel. Francziából fordította Visi Imre. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Utazás a holdba és a hold körül. Másod. kiadás. Képpel. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

Öt hét léghajón. Utazás Afrikában. Képpel. II. kiadás. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

Három orosz és három angol kalandjai. Képpel. II. kiad. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Utazás a föld körül nyolcvan nap alatt. Képpel. II. kiadás. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Utazás a tenger alatt. Képpel. Második kiadás. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Grant kapitány gyermekei. Fordította Vörtesi Arnold. Két kötet. Sok képpel. Füzve 4 frt. Vázonkötésben 4 frt 50 kr.

Strogoff Mihály utazása Moszkvától Irkutskig. Ford. Szász Károly. Képpel. II. kiadás. Füzve 1 frt 60 kr. Vázonkötésben 2 frt.

A rejtelmes sziget. Három részben. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Második kiadás. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

Servadac Hector kalandos utazása a naprendszeren át. Átdolgozta Szász Károly. Képpel. Füzve 2 frt. Vázonkötésben 2 frt 40 kr.

A Bégum ötszáz milliója. A „Bounty” lázadó. Francziából átdolgozta Szász Károly. Képpel. Második kiadás. Füzve 1 frt 20 kr. Vázonkötésben 1 frt 60 kr.

A tizenöt éves kapitány. Regény. Francziából Szász Károly. Képpel. Füzve 1 frt 80 kr. Vázonkötésben 2 frt 20 kr.

Franklin-Társulat nyomdája. (Budapest, Egyetem-utca 4. szám.)

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható:

FALUSI KÖNYVTÁR.

Egy-egy füzet 50 kr.

1. **Magyar méhészkönyv.** Irta dr. Farkas Mihály. Negyedik kiadás.
2. **Ügyes Mari,** a kis konyhakertésznő. Metáger műve után magyarítá István bácsi. Második kiadás.
3. **Takarmány-növények** ismertetése és tenyésztése. II. kiad. Irta Farkas Mihály.
4. **Kereskedési növények** művelése. Irta Reischer E.
5. **Juhtenyésztés és gyapju-ismeret.** Irta Reischer E.
6. **Dely M.** Gyakorlati és elméleti sertés-tenyésztés. Második bővített kiadás. Állatorvosi jó tanácsok III. könyv.
7. **Apró majorság,** vagyis a baromfiteenyésztés foglalatja. Irta Farkas Mihály.
8. **A bogár-gyümölcs tenyésztése.** Irta Farkas M.
9. **A dinnye-tenyésztés foglalatja.** Irta Farkas M.
10. **A szarvasmarha-tenyésztés.** Irta Kegly Sándor.
11. **Eperfa- és selyemhernyó-tenyésztés.** Irta Áron Ede.
12. **A szarvasmarha haszonvétele.** Irta Kegly Sándor.
13. **A szőlőművelés kitéje.** Irta Perlaky M.
14. **Borászati vagyis pinczegazdászati kité.** Irta Perlaky Mihály.
15. **Miként emelhetjük gazdaságunk jóvedelmét?** Irta Réti János.
16. **Népszerű és a gazdaság minden ágaira vonatkozó mezei gasda naptára** az uradalmi tiszték számára. Összeállította Ring Adorján.
17. **A tengeri nyulak tenyésztése.** Oettel Róbert műve után közli Grubicsy Géza.
18. **A lótenyésztés.** Irta Kodolányi Antal.
19. **Az állat és élete.** Irta Dely M. Állatorvosi jó tanácsok I. könyv.
20. **A földművelés alapelvei.** Francziából Victor Rendu után közli Grubicsy Géza.
21. **A beteg sertés orvoslása.** Saját tapasztalása nyomán írta Dely Mátyas. Állatorvosi jó tanácsok IV. könyv.
22. **A mező- és kertgazdaságra káros rovarok ismertetése és azok irtásmódja.** Irta dr. Nyáry Ferencz.
23. **A gyümölcsfajtenyésztés** cserép- és fadobényekben és az így s a szabadföldben nevelt törpefák okszerű, vagyis növény-életlani alapon nyugvó metszése Irta Kodolányi A.
24. **A betegállat-gyógytan,** szülését és hullavizsgálat. Saját tapasztalása nyomán írta Dely Mátyas. Állatorvosi jó tanácsok II. könyv.
25. **A gasda, kertész és erdőész leghasznosabb barátai az állatok között.** Dr. Gloger L. W. C. német munkájának hetedik kiadása nyomán írta Sporson Pál és Ébner Sándor.
26. **Gazdasági trágalyisme** vagyis a trágyázás alapelvei. A magyar gazdaközönység számára írta dr. Nyáry Ferencz.
27. **Gazdasági számvitel** kisebb birtokosok számára. Egy todalékkal: A kis gazdasági körök és társulatokról. Az idelevő szakmunkák felhasználása mellett írta Kodolányi Antal.
28. **A dohány-termelés és kezelése** kézikönyve. A magyar gazdaközönység számára írta dr. Nyáry Ferencz.
29. **A komló-termelés és kezelése** kézikönyve. A magyar gazdaközönység számára írta dr. Nyáry Ferencz.
30. **A termőföldről,** annak műveléséről és javításáról. A gazdaközönység használatára írta Réti János.
31. **Növénybetegségek.** Irta dr. Szaniszló Albert. 3. kiadás.
32. **A phylloxera, a koloradóbagár és a vértetű.** A gasda legnevezetesebb három rovarellensége. Irta dr. Szaniszló Albert.
33. **A házikertek berendezése és ápolása.** Több nevezetesebb kertészeti mű felhasználásával és saját tapasztalatai után írta Starinfeld Béla br.
34. **A gyümölcs értékesítése.** Gyakorlati utmutatás miként kell az érett gyümölcsöt eladni, a gyümölcsöt aszalni, gyümölcsöt csinálni és a gyümölcsöt sokféle módon értékesíteni. A legjobb aszaló s több gép rajzával. Irta Gyürky Antal.
35. **Az előrehaladt borkezelés és pinczegazdászati ismertetése és gyakorlati utmutatás a szüretelés, mustkezelés, a homoki borok tökéletesítése, a pince berendezése, borászati eszközök használata és a pinczében előforduló minden teendőkre nézve.** Bortermelők, borkezelők és pinczemeszterek számára írta Gyürky Antal.
36. **A szántás és vetésről.** Irta Réti János. 25 ábrával.
37. **Gyógynövények** gazdák használatára. Irta dr. Borsodi Miksa.
38. **A burgonya és cukorrépa termesztéséről.** Irta Réti János.

AZ ERJEDÉS CHEMIÁJÁNAK KÉZIKÖNYVE.

Szész- és sörgyárosok, gazdák, bortermelők és chemikusok számára.

Irta

Dr. SZILÁGYI GYULA

okleveles műszaki chemikus.

A SZÖVEG KÖZÉ NYOMOTT ÁBRÁKKAL.

Ára füzve 2 frt.

Tartalom: Előszó. — Bevezetés. — Az erjedés fogalma. — Az erjedés története és elmélete. — Az erjedés organizmusairól általában. — A mikroorganizmusok részletes ismertetése alaklani tekintetben (morphologia). — A bakteriumokról. — Penészgombák. — Az alkoholos erjedést okozó gombák (sarládók). — A fermentumokról általában. — Az alkoholos erjedés mint fiziológiai tünemény. — Az erjedés mint chemiai fiziológiai tünemény. — Az erjedés organizmusainak táplálási feltételeiről. — Az alkoholoképződéshez szolgáló szénhidrátok. — Az alkoholos erjedéssel egyidejűleg fellépő melléktermékekről. — Az erjedés termékeiről általában. — A diasztázról.

VASÁRNAPI UJSÁG

37. SZÁM. 1890.

BUDAPEST SZEPTEMBER 14.

XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 *

Csupán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt
fél évre — 4 *

Csupán A POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt
fél évre — 3 *

Külföldi előzetesekhez a postaiag meghatározott világi is csatlakodó

BALLAGI MÓR.

A MAGYAR tudományos akadémia jubilánsainak száma ismét szaporodott eggyel. F. hó 5-én tölt be 50-ik éve annak, hogy az akadémia tagjai közé beválasztották dr. Ballagi Mór, a nagy hírvéleszt és tanfőnt. Ritka esemény ily jubileum; Magyarországon mindaddig csak hatan értek meg ily napot, jelenül annak, hogy már kora ifjúságukban oly fényes eredményeket tudtak felmutatni, melyek e kiváló kitüntetésre érdemesekké tették őket.

Ballagi Mór is csak 25 éves volt még, midőn az ország legelső tudományos testülete tagjai sorába fölvette, oly életkorában, mint a minőben akadémikusokká lettek ma is élő jubiláns társai: Pulszky Ferencz és Tóth Lőrincz. Az alább hasonmásban közölt akadémiai ajánlólevelek tanúsítják, hogy a magyar irodalom előkélségeinek egész csoportja ajánlotta őt e kitüntetésre, s ajánlotta — a jelenleg divatozó akadémiai korteskedésekkel ellentétben — úgy, hogy maga Ballagi nem is tudott felőle, annyira nem, hogy barátjával, Vajda Péterrel, épen az időben az akadémiai választásokról beszélgetve, azt a reményét fejezte ki, hogy tíz év sem telik el s ő is levelező tag lesz.

A fiatal akadémikus, noha irodalmi munkásságával már akkor nagy mértékben felköltötte a jobb figyelmét, mégis inkább csak reményekre jogosított s későbbi nagy tudományos működését és hatását alig lehetett sejtíteni. Nem is esoda. Alig egy pár évvel azelőtt tanult magyarul fogalmazni, s akadémiai kitüntetésére még oly állapotban érte, midőn csak magásra törő vágyai és ideális gondolkozásmódja mentették meg attól, hogy mindennapi ember maradjon.

Mert az ifjú tudóst születése percétől fogva nyomorúság és nélkülözések kísérték élete útjain. Gyermekkorában a kolduló tanuló szomorú életét folytatta, könyörödmányokból, állandó lakás és ellátás nélkül. Nagy-Váradon két év alatt csak egyszer lakott jól, egy gazdag fiúnak, a későbbi Csatóry Lajos főorvosnak, születése ünnepén s ez a szokatlan élvezet oly beteggétette, hogy napokig élet-halál között lebegett. Egyre csak vándorolt nyomorultul, éhezve. Pesten keresztül Pápára igyekezvén, a hajóhídon könyve árán jutott át. Pápán nevelővé lett. S csak ekkor látta meg az eddig kizárólag ódon thalmudi tudakossággal foglalkozó serdülő ifju a modern világot s kezdett

érdeklődni iránta. Elment a pápai kollégiumba, azután a műegyetemre, s majd Párisba a mérnöki tudományok tanulására. Segítség nélkül nyomorogva élt, de folyvást tanult s midőn már eléggé megismerte a világot, Párisból visszatérve, a lapokba is kezdett írni. Első műve, egy a zsidókról szóló röpirat, épen 1840-ben jelent meg, pár hónal előzve meg bibliafordításának kezdetét. Ezek az első magyar tudományos intézet kapuit.

Ballagi irodalmi működése az akadémiai tagság elnyerése után élénk lett. Lapunk részlete-

sebben is megemlékezett már erről (az 1885-iki évfolyam 12. számában), midőn a mai jubiláns részleteseb életrajzát közöltük, és talán felesleges is fölemlíteni, hogy tudományos működésénél, melyet csak kevesebben ismerhettek eléggé, irodalmi hírnevét sokkal inkább elterjesztette, a szó szoros értelmében általánossá tette nagy magyar-német szótára, mely tömördek alakban és kiadásban jelent meg. Bizvást elmondhatjuk, hogy a biblia után a legelterjedtebb könyv a hazában.

Irodalmi kiterjedt munkálkodásáról teljes képet nyújtani ily rövid cikkben nehéz volna.

BALLAGI MÓR.